

Pedagogika v práci vedúceho krúžku mladých filatelistov.

(Na pomoc vedúcim krúžkov mladých filatelistov pri založení krúžku a jeho vedení)

Namiesto úvodu.

Filatelista, ktorý už niekedy viedol krúžok mladých filatelistov, vie, aká je to zložitá a náročná práca. Zložitosť a náročnosť tejto práce je iba jedna stránka, druhá je jej význam a dôležitosť pre budúcnosť filatelie, pretože je pravdivý názor, že záujem detí a mládeže o poštové známky môžu signalizovať, ako sa bude v budúcnosti vyvíjať filatelia ako záujmová činnosť.

Neraz sa v minulosti zdôrazňovalo a sústavne sa aj naďalej tvrdí, že rozhodujúcim činiteľom úspešného krúžku mladých filatelistov je jeho vedúci. Ťažisko práce dobrého vedúceho krúžku a jeho úloha spočíva v tom, aby svojou vlastnou zaoberanosťou, iniciatívou, tvorivosťou a vysokou, pritom však primeranou filatelistickou odbornosťou zaujal členov svojho krúžku. Popri tom však vedúci krúžku mladých filatelistov bude plniť aj niektoré úlohy a odporúčania Zväzu slovenských filatelistov a jeho orgánov, najmä Komisie mládeže ZSF, prípadne ďalších odborných komisií alebo spoločností, ktorých zameranie a odborná činnosť súvisí s napĺňaním ich záujmového poslania.

Poznamenávam, že práca vedúceho krúžku mladých filatelistov je veľmi často prácou učiteľa a vychovávateľa, ktorá sa prejavuje v jednotlivých činnostiach pri vedení krúžku, a to bez ohľadu na to, či si to jeho vedúci uvedomuje alebo neuvedomuje. Práve jemu sú preto určené nasledujúce kapitoly, ktoré sa môžu stať účinným pomocníkom v práci pri vedení krúžku a v ďalšom organizovaní jeho činnosti.

Krúžok mladých filatelistov a jeho vedúci.

Najskôr jedna poznámka: väčšinou, keď budeme hovoriť o krúžku mladých filatelistov, budeme používať skratku KMF a v prípade Zväzu slovenských filatelistov alebo jeho Komisie mládeže to budú skratky ZSF a KM ZSF. Skratka KF v súlade so Stanovami ZSF bude znamenať Klub filatelistov.

Krúžok mladých filatelistov je organizačnou jednotkou, ktorá združuje okolo 10 až 15 detí, často aj viac. V poslednom čase, najmä s rozširovaním záujmovej činnosti v školách a odôvodňovaním nezájmu mladých ľudí (ale aj verejnosti) o poštové známky, nie sú výnimkou ani krúžky s menším počtom detí. Aj takéto málopočetné KMF majú však právo na existenciu a možno len dúfať, že tento stav je prechodný. KMF pracujú najčastejšie pri základných školách a menej obvykle na stredných školách alebo gymnáziách. V základných školách to môžu byť pri školskom klube detí, veľmi často pri centrách voľného času (príkladom boli v minulosti CVC Kalokagatia Trnava, CVC Domino v Nitre, CVC Junior Levica a pod. Zmenou ekonomických podmienok ich činnosti však tieto krúžky v CVC zanikli a svoju činnosť presunuli do škôl). Pravidlom býva organizovanie KMF pri miestnom klube filatelistov. Ojedinele môže byť KMF aj pri závodnom klube odborovej organizácie (dobrým príkladom bol KMF v Nitre pri KF Plastika), alebo filatelistické zameranie môže mať oddiel niektorej mládežníckej organizácie, napríklad skautov.

Ak nájde KF vhodného kandidáta pre prácu s mládežou a krúžok ešte neexistuje, treba podniknúť kroky k jeho založeniu. Získanie vedúceho bolo prvým, dôležitým krokom, za ktorým nasledujú minimálne dva ďalšie: získanie detí a priestorov, kde sa bude KMF schádzať.

Pre získanie záujemcov sú možné viaceré varianty: adepti na členstvo môžu byť z radov detí dospelých členov príslušného KF, ďalej možno navštíviť miestnu základnú školu, kde vedúci požiada o zorganizovanie besedy o filatelii v školskom klube detí. Vo väčších mestách sú centrá voľného času, ktoré organizujú záujmové aktivity detí a mládeže, preto taká ponuka im môže padnúť vhod. Svoju úlohu pri nábere do krúžku môžu splniť aj propagačné plagátky vo výveske klubu filatelistov, v rôznych spravodajcoch, v ozname mestskej televízie, v školskom alebo okresnom časopise, v regionálnom rozhlase alebo v reklamných letákoch a pod. V závislosti od nášho úspešného vystúpenia potom nasleduje aj ďalší krok, ktorým je získanie priestorov na činnosť – a to naväzuje na predošlé kroky.

Ak sa krúžok chce aktívne podieľať na činnosti zväzu (a prečo by nie?) a jeho výhodách, vrátane materiálnej pomoci, poskytovanej Slovenskou poštou, a.s., je nový KMF potrebné zaregistrovať na ZSF. Postačí menný zoznam detí s uvedením bydliska, návštevy školy, s uvedením mena a adresy vedúceho KMF, ktorý je potrebný pre vzájomný kontakt. V prípade, že sa členovia KMF zúčastňujú výstav so svojimi exponátmi, je nutné aj uvedenie veku, resp. dát narodenia detí z dôvodov ich správneho zaradenia do vekových kategórií. V tomto prípade treba dať súhlas rodičov detí so zverejnením týchto údajov pre potreby ZSF. Na druhej strane vedúci nesmie tieto chránené údaje o deťoch zneužiť. Menoslov potvrdí klub filatelistov, ktorý podľa Stanov ZSF zriaďuje krúžok. Zriadenie KMF a ustanovenie vedúceho býva aj predmetom rokovania výročnej členskej schôdze KF.

Príslušnosť členov KMF k ZSF potvrdzuje aj zaplatenie členského príspevku v minimálnej výške (1 Euro ročne) k začiatku školského roka a členské preukazy mládežníkov.

Tu treba poznamenať, že v prípade organizovania KMF pri centrách voľného času detí platia členovia ročný príspevok 20 – 30 Eur, neraz viac priamo centru, tento poplatok je závislý od miestnych podmienok CVČ a náročnosti práce záujmových útvarov (Cudzí jazyky, programátorské a krúžky výpočtovej techniky), a popri tom je členský príspevok mládežníka v ZSF svojou výškou skutočne zanedbateľnou čiastkou pre našu činnosť. Zaplatenie členského príspevku je nutné podľa Stanov ZSF, lebo len členovia registrovaných KMF, ako riadni členovia ZSF, sa môžu podieľať na výhodách organizovaného členstva v ZSF, ako je možnosť účasti na výstavách a súťažiach, na odbornom vzdelávaní, nároku na ročnú členskú prémie a iné.

Najboľavejším krokom býva finančné a materiálové vybavenie na činnosť krúžku. Základný materiál získava vedúci v prvom rade z prebytkov členov klubu, a to na základe aktivity vedúceho (staršie katalógy, zásobníky, skart z miestnych podnikov, škôl, úradov). KM ZSF poskytuje v poslednom čase registrovaným krúžkom každoročne balíkový skart z dotácie Slovenskej pošty, a.s., sadu slovenských pečiatkovaných známok a FDC, ročné prehľady vydaných poštových známok, plagáty, pamätne listy a pod.

Časť detí niekedy donesie na krúžok starší materiál po svojich rodičoch alebo od starších súrodencov a vtedy závisí od citlivého usmernenia vedúceho, ako s tým môže mladý filatelista ďalej pracovať. Nezriedka sú to kvantá zlepených známok v zásobníku, prevlhčené listy alebo pohľadnice, dlhodobo uskladnené v pivnici a pod.

Finančné prostriedky je možno získať z dotácií a rozpočtov miest, príslušných komisií mládeže, školstva, vzdelávania a kultúry, odborov školstva miest a obcí na základe vypracovaných projektov v rámci každoročne vyhlasovaných programov, napr. v oblasti ochrany mládeže pred negatívnymi vplyvmi, najmä pri prevencii pred drogami.

KM ZSF môže tiež pomôcť dodaním niektorých publikácií (staršie vydania Statí ZSF, katalógy) ale najmä metodicky.

Pre organizáciu činnosti KMF, v prípade jeho pôsobenia v škole, platia všeobecné pravidlá organizovania záujmovej činnosti. Preto je optimálny počet členov krúžku 15, ktorý spravidla vyžadujú školské orgány pri vykazovaní pravidelnej krúžkovej činnosti v škole. Je dobré, ak je pri započatí činnosti krúžku na začiatku školského roka tento počet o niečo vyšší, pretože vedúci KMF musí počítať s „odpadom členstva“ a pri poklese záujmu členov o prácu v krúžku pod istú hranicu by KMF zanikol. Je našou snahou však udržať pri činnosti aj KMF s malým počtom členov, pretože je reálne predpokladať, že takýto stav je len dočasný.

Samozrejme platí, že lepšie sa pracuje s menším počtom detí a veľa členov v krúžku začínajúci vedúci nemusia vedieť zvládnuť, pretože to so sebou prináša najmä narušenie disciplíny počas schôdzok, ak deti nie sú zaujaté činnosťou. V takomto prípade je tiež vhodné, ak má vedúci KMF pomocníka v práci z radov členov klubu (môže zabezpečovať napr. kolovanie filatelistického materiálu, dozor pri výberoch, rozdávanie materiálu, pomoc slabším a pomalším členom a pod.) Neskôr túto činnosť zveríme staršiemu, skúsenejšiemu mládežníkovi. Pozor – zodpovednosť nad deťmi má však vždy vedúci KMF! A to si treba uvedomiť aj pri akejkolvek inej práci, ktorá môže deťom spôsobiť úraz, napr. práca s nožnicami pri strihaní havidiiek. Preto na prvej schôdzke nesmie chýbať poučenie o bezpečnosti práce, disciplíne na krúžku, organizácii činnosti a pod. Dbáme aj na zásady hygieny (práca s pinzetou, čisté ruky, zákaz „oblizovania“ filatelistických nálepiek a pod.). Pre veľký počet členov nemôže vedúci ani s pomocou klubu zabezpečiť vhodné priestorové a najmä materiálne podmienky (katalógy, pinzety, lupy, výberové zošitky, albumové listy a pod.)

Ak KMF aktívne pracuje so všetkými zapísanými deťmi a vydrží s nimi po celý rok, nemožno inak ako takémuto vedúcemu len zablahoželať. (Možno, že pre neho je potom čítanie ďalších riadkov zbytočné.) Vysoký počet detí v KMF nedovoľuje vedúcemu, aby sa im venoval individuálne, pretože takých činností, ktoré bude musieť vedúci KMF ukázať priamo prakticky každému členovi, bude dosť, pokiaľ sa však nebude po čase spoliehať na starších členov KMF. A to bude nutné. (Príklady: Ukazovanie priesvitiek, typov známok, druhov zúbkovania, práca s filatelistickou nálepkou, so zúbkomerom, úprava albumového listu atď.)

Nezabúdajme na to, že činnosť detí v KMF je dobrovoľná, vyplývajúca z ich záujmu o poštové známky a preto nesmie nikdy ísť o „násilné“ aktivity a činnosti vedúceho o ktoré deti nebudú mať záujem. Dobrý úmysel vedúceho, ak bude nad rámec pochopenia deťmi alebo nad možnosti ich zvládnutia, sa často môže skončiť nezdarom. (Nebudeme od prvých schôdzok začínať s tvorbou exponátov ani rozdelením druhov známkového papiera alebo spojených typov Hradčian). *Zásadu vekuprimeranosti* musí mať vedúci neustále pred očami a táto zásada má prioritu pred odbornosťou každého výkladu, prednášky alebo besedy.

Je mimoriadne dôležité, aby sa členovia krúžku schádzali pravidelne. Občasné stretnutia, navyše popretkávané neúčastou vedúceho na schôdzkach, sú spravidla signálom toho, že sa takýto KMF dlho neudrží. Najvýhodnejšie sú pravidelné týždňové jeden a pol až dvojhodinové schôdzky, ktoré možno kombinovať aj s výmennými schôdzkami klubu. Jedna hodina v týždni je spravidla málo, lebo je príliš krátka na to, aby vedúci splnil to, čo si predsavzal a aby ešte zostal čas na voľnú činnosť, výmenu známok medzi deťmi a pod. Okrem toho medzi deťmi sa vždy nájdu nejakí oneskorenci alebo naopak, pre niekoho príde rodič, že náš mládežník musí niekam s rodinou odísť.

Pri schádzaní sa „obtýždeň“ by mali byť vlastné schôdzky KMF intenzívnejšie, čo bude na vedúceho klásť vyššie nároky pri príprave na schôdzku. Výraznejšie sa prejaví aj zabúdanie poznatkov deťmi a preto sa musí látka častejšie opakovať. Veľmi negatívne sa však v takomto prípade organizovania činnosti prejaví čo len jedna - jediná absencia člena krúžku

alebo vedúceho, pretože to vtedy prakticky znamená iba jedinú schôdzku za mesiac a takýto KMF nemôže mať vyššie ambície činnosti.

Môžeme pritom postupovať individuálne, podľa možností vedúceho aj detí. Všeobecné nariadenie tu nemožno dať. (S výnimkou organizovanej, platenej činnosti vedúceho v ZŠ alebo v CVČ). O činnosti KMF vedieme stručný záznam o práci a účasti detí na schôdzkach. Vhodné je aj vedenie kroniky krúžku.

Vedúci musí pamätať aj na to, že jeho deti sú predovšetkým žiakmi v škole a preto plnenie školských povinností má prednosť pred krúžkom, aj keď si ho vybrali dobrovoľne, zo záujmu o poštové známky a filateliu, teda nie z donútenia. To je jeden z dôležitých motivačných činiteľov, ktorý vedúci v činnosti KMF vie využiť, čo je jeho výhodou. Na škodu našej činnosti je však to, a stáva sa to neraz, že pri zhoršení prospechu v škole dostane dieťa od rodiča zákaz činnosti – a známky (poštové) vtedy pod tlakom rodičov musia ísť bokom a prednosť majú tie, čo sú zapísané v žiackej knižke.

Osobnosť vedúceho KMF je teda to najdôležitejšie v činnosti KMF. Od neho v prvom rade závisí, či bude krúžok úspešný, či bude žiť, či sa udrží alebo rozpadne. Či budú mať deti radosť z práce, z dosiahnutých výsledkov zberateľskej činnosti alebo či čoskoro nedajú prednosť iným záujmom. To znamená, že vedúci KMF nie je len takým obyčajným filatelistom alebo prostým zberateľom. Tým, že sa podujal na takúto prácu, že zobral na seba dôležitú rolu vedúceho, vzal na seba obrovské bremeno zodpovednosti: pred deťmi aj pred ich rodičmi a pred výborom svojho KF. Ba ešte viac, stal sa pedagógom a vychovávateľom detí, ktoré mu rodičia zverili, aby ich čosi naučil a pred čím si aj ochránil, lebo aj to je jeden z cieľov organizovania záujmovej činnosti detí a mládeže. A v súčasnosti to nie je ľahká úloha. Práca s deťmi je náročná a ťažká, na druhej strane však aj ľahká a radostná zároveň.

Náročná a ťažká je táto práca preto, že na mladých ľudí číha veľa nástrah (fajčenie, drogy, fetovanie) aj veľa iných pútavých záujmov (počítačové hry, diskotéka, video, magnetofón, hracie automaty) a udržať deti v krúžku je ťažké. Na druhej strane je práca s mladými ľahšia než v minulosti preto, že ich duševný obzor je oveľa širší a bohatší ako voľakedy a ich myslenie je na vyššej úrovni. Aj to majme na pamäti.

Zložitosť práce vedúceho KMF spočíva aj v tom, že má kolektív detí veľmi často rôznorodo zložený, a to nielen vekovo, ale aj sociálne, keďže deti pochádzajú z rozličného prostredia. (V krúžku sa môžu stretnúť deti z väčších miest, malých obcí, deti z detských domovov, deti nezamestnaných rodičov ale aj podnikateľov, čo ovplyvňuje ich podmienky aj prácu krúžku a dosahované výsledky.) Preto by mal vedúci poznať aspoň jednotlivé časti pedagogiky v jej vertikálnom členení pedagogiky školského veku. To znamená

- *pedagogiku mladšieho školského veku*
- *stredného školského veku*
- *staršieho školského veku*
- *prípadne stredoškolského veku (a ojedinele aj osobitosti vysokoškolákov, resp. mladých ľudí na prahu dospelosti) a ak ich aj nepozná, mal by si uvedomiť ich špecifické zvláštnosti.*

Z praxe vedúcich KMF však vieme, že najviac detí pracuje v krúžkoch z nižších vekových kategórií, najmä 8 - 15 ročných, stredoškolákov je menej a začínajúci vysokoškoláci sú v KMF len celkom výnimočne.

Výchova a vzdelávanie.

Predmetom predkladaných kapitoliek pedagogiky vo filatelii je *výchova a vzdelávanie členov KMF*. Pod výchovou rozumieme a to veľmi zúžene, *plánovité a cieľavedomé pôsobenie na vedomie, city a vôľu tak, aby sa utvárali ich návyky a zvyky správania a morálky*. V širšom zmysle *výchova zahrňuje aj vzdelávanie*, ktoré sa v procese výchovnej práce v krúžku realizuje. V užšom zmysle je výchova cieľavedomý proces utvárania určitých vlastností človeka, mravných vlastností, návykov správania a zvykov. Výchova je v tomto zmysle proces, v ktorom sa utvárajú postoje jedinca ku skutočnosti, rozvíjajú sa jeho potreby a záujmy a formuje sa jeho charakter. Každý pedagóg, a tým je aj vedúci KMF, by mal mať na mysli obe stránky, aby na úkor výchovy nepreferoval vzdelávaciu informatívnu stránku pedagogického procesu pred formatívnu.

V činnosti KMF by to napr. mohlo znamenať uprednostňovanie záujmu o poštové známky, snahu o ich získavanie za každú cenu, čo by mohlo viesť k nežiaducim prejavom konania, napr. k odcudzovaniu a k iným negatívnym vlastnostiam.

Základnými znakmi výchovy sú:

- *cieľavedomosť a zámernosť* (vedúci si ciele stanoví v pláne činnosti)
- *formatívnosť* (aj vedúci záujmového útvaru prispieva k formovaniu osobnosti, k jej pozitívnym zmenám, ku kladným prejavom v konaní človeka)
- *spoločenská činnosť* (aj keď sa obmedzuje iba na jej celkom malú časť, ako sú deti a mládež, alebo na istú záujmovú skupinu, ktorá si takto rozširuje svoje vzdelanie, získané v škole)

Výchova a vzdelávanie sú samozrejme vzájomne späté, prebiehajú súčasne. Nemožno ich od seba oddeľovať, pritom však výchova má dvojaký charakter - jej čiastkovým pedagogickým procesom je vzdelávanie, kde si dieťa, žiak ako člen KMF, osvojuje sústavu pre filateliu špecifických odborných vedomostí, praktických zručností a návykov a skvalitňuje svoje schopnosti.

Vzdelanie je všeobecné a špeciálne, odborné. V činnosti KMF určite prispějeme k všeobecnému vzdelaniu, aj keď v jeho náplni budú určité odborné, špecifické prvky. Tieto činnosti, aj keď budú odbornovo-filatelistické, prispějú každému mladému človeku k získaniu poznatkov a rozvoju niektorých vlastností jeho osobnosti, ako je napr. trpezlivosť, zmysel pre estetiku, čistota a pravidlá hygieny, poznanie poštových poplatkov, výber a triedenie filatelistického a poštového materiálu, písanie adres, rozvíjanie a nácvik písma, manuálna zručnosť atď.

Vyučovacie metódy.

Východzia vyučovacia metóda z hľadiska logického postupu je komparatívna, t.j. *porovnávací metóda*. Jej podstata spočíva v stanovení zhodnosti a rozdielnosti javov, vecí, na základe ktorých ich môžeme hlbšie skúmať, chápať, klasifikovať a systematizovať. Môžeme napr. predložiť deťom viac druhov poštových známok, ktoré budú s riadkovým zúbkovaním, s hrebeňovým zúbkovaním (voľíme typické exempláre známok so širším zúbkom) a s rámcovým zúbkovaním. Úlohou detí môže byť pozorovanie a porovnávaním vyčleniť niektoré alebo aj všetky známky na tri skupiny podľa ich charakteristických znakov perforácie.

Ku komparatívnej metóde sa pridružuje *analytická metóda*, ktorá vychádza od známych celkov a ich rozborom sa postupuje k ich hlbšiemu porozumeniu. (Analýza = rozbor). Vyčleňovanie jednotlivých prvkov zo zložitejších štruktúr a ich relatívne osamostatnenie

prispieva k hlbšiemu poznaniu. Analýza skutočnosti v sebe skrýva aj úskalíe v atomizácii javov, drobenie na izolované prvky. Napr. z poštovej známky vyčleníme prvky, ktoré ju tvoria: označenie krajiny, používanú menu, farby známky, nominálnu hodnotu, známkový obraz, autora výtvarného návrhu, meno rytca, rok vydania, perforáciu a pod. Na okrajoch priehradkových listov vidíme napr. dátumy tlače, skúšky farieb a farebné testovacie stupnice, počítačlá a pod. Alebo z pohľadu poštovej známky ako celku, využijeme jeden z prvkov známky ako vedľajší motív na využitie napr. v námetovom exponáte.

Opakom analytickej metódy je *syntetická*, ktorá postupuje od jednotlivých častí k celku. Je vhodnejšia v prípadoch, keď zložitejšie celky nie sú deťom známe ale poznajú aspoň niektoré prvky.

V skutočnosti nejestvuje v praxi čisto analytická ani čisto syntetická metóda, pretože sa stále prelínajú. Vtedy hovoríme o *analyticko-syntetickej* metóde.

Vo vyučovaní sa veľmi často používa aj *induktívna a deduktívna metóda*.

Induktívna metóda vychádza od konkrétnych javov a ich porovnávaním a analýzou sa snaží dospieť k všeobecným pojmom, zákonom a pravidlám. Induktívna metóda je časovo náročná, lebo indukívne vyvodit' záver vyžaduje oveľa viac času než vysloviť určitý poznatok a potom ho ilustrovat' príkladom. Využitie indukívnej metódy vedie k tomu, aby žiak "sám objavoval". Dôraz na indukciu sa prejavuje v didaktickej požiadavke všetko vyučovat' príkladom, pravidlom, názorom a praxou.

Napr. vysvetlíme pojem *služobné známky*, potom ich ukážeme v katalógu, použité na celistvosti. Alebo ukážeme poštový lístok, aerogram, obálku s vytlačenou poštovou známkou, zálepku a vyvodíme pojem celiny. Tak zovšeobecníme to, čo je určujúcim znakom pojmu celiny, t.j. vytlačená známka na poštovom lístku alebo na obálke.

Deduktívna metóda postupuje od všeobecných zákonitostí a pravidiel k aplikáciám na konkrétnych prípadoch a javoch. Deduktívnym znakom je vychádzať od všeobecných záverov, všeobecných skutočností, ktoré sú pre žiakov nové (a berú ich bez toho, aby mali možnosť dospieť k nim na základe vlastných pozorovaní, výberu javov alebo vlastnej úvahy.) Na vysvetlenie deduktívnej metódy sa odvoláme na veľkého spisovateľa detektívok Artura C. Doylea, ktorého slávny hrdina, detektív Sherlock Holmes často túto metódu dedukcie používal.

Nedostatkom deduktívnej metódy je prílišná abstrakcia, nepresvedčivosť, ale je častejšie využívaná pre svoje menšie časové nároky a ľahšie použitie. Spravidla pedagóg predkladá žiakom hotové fakty a poznatky, ktoré ilustruje príkladom, čo však nie je vždy najvhodnejším postupom. O indukívnej a deduktívnej metóde tiež platí, že v praxi je vhodné ich kombinovať a striedať.

V činnosti KMF a v práci jeho vedúceho sa uplatnia aj ďalšie vyučovacie metódy. Jednou z nich je *pozorovanie*, ktoré je založené na cieľavedomom a plánovitom vnímaní sledovaných javov a dejov, udalostí a pod. vedúcim KMF (alebo deťmi v KMF). Vedúci KMF napr. pozoruje stupeň samostatnosti členov krúžku v práci (napr. pri rýsovaní rámkov, pri práci s nálepkou, hľadaní programov na PC a pod.), ďalej ich vybavenosť pomôckami (lupy, pinzety, zúbkomer, albumové listy, zásobníky, ceruzka, zošit a pod.), deti sledujú výklad, pozorujú názorné pomôcky, ktoré priniesol vedúci (napr. plagáty s vydanými slovenskými známkami, načo a ako sa používajú lupa, zúbkomer, rôzne vydania katalógov a pod.)

Pravdepodobne najrozšírenejšom metódou práce v KMF je *beseda a rozhovor*. Tie sa zrejme v práci vedúcich uplatňujú najviac ako *najprírodzenejší spôsob komunikácie* s deťmi a žiakmi. V besede je dôležitý osobný kontakt vedúceho s členmi krúžku - poslucháčmi. Besedy

nesmú byť príliš odborné (to závisí od stupňa vyspelosti členov KMF) ani príliš dlhé, lebo deti neudržia stálu pozornosť a pri nezáujme sa začnú nudiť, čo následkom bude vyrušovanie. Beseda nesmie byť monológom - stala by sa *prednáškou*, ak by bola iba jednostrannou komunikáciou od vedúceho smerom k deťom. Stanoviť však jednotne najmä časovú mieru účinnosti a stupňa jej odborného zamerania sa nedá. Veľmi často sa beseda spája s pozorovaním, ako sme uviedli vyššie.

Je účinné, ak sa beseda organizuje ako výmena názorov a skúseností (napr. čo a ako zbierať, čo majú deti v zásobníkoch, o histórii prvej poštovej známky, prvé známky v Rakúsko-Uhorsku, prvé známky Slovenska, Československa atď.)

Pedagogika na organizovanie besedy nedáva hotové recepty. Vedúci si musí sám stanoviť hranice, prostriedky aj pomôcky, ktoré mu pomôžu splniť stanovený cieľ. A mal by si ponechať na záver pár minút na preverenie toho, čo chcel dosiahnuť a zistiť ako sa mu to podarilo.

Stále platí: "Povedz mi - a zabudnem, ukáž mi - a zapamätám si, nechaj ma konať - a ja pochopím." Štúdie dokazujú, že z počutého si zapamätáme len 20% , ak sme však aktívne zapojení do riešenia problému - diskusiou a konaním, vlastnou aktivitou, zapamätáme si až 90 %!

V tom je skrytá celá metodika úspešnej práce vedúceho KMF. Teda nestačí iba hovoriť a rečniť. V prvom rade by sme tak neudržali trvalú pozornosť našich mladých poslucháčov. Ich sústredenie ochabne, ak tón prednášateľa bude nudný a nezáživný. A samozrejme nebudú počúvať s nadšením príliš odborné záležitosti, ktoré sú im zatiaľ cudzie a príliš vzdialené, keď sa nedodrží *zásada primeranosti* a postupného približovania sa k tomu, čo je naším cieľom. Iba slová nestačia.

Tak sa dostávame k druhej zásade správneho vedúceho. Aby to, o čom hovorí, vedel ukázať. Pri ilustrácii prednášky teoretického charakteru stačia ukážky obrázkov z filatelistických publikácií, pretože každý nemá 4K preťah Pošta česko-slovenská Znak široký formát na žilkovanom papieri a preťah OR 50 na 50, ani známku Mauritius POST OFFICE. Iné je však hovoriť o typoch Hradčian a ukazovať ich v katalógu a iné držať ich pinzetou a vidie otvorenú či zatvorenú špirálu na 5. kresbe Hradčian alebo spojené typy v niektorej publikácii. Možno sledovať video z návštevy KMF v televízii alebo video o tvorbe známok z Poštového múzea v Banskej Bystrici. Nemali by sme nikdy vynechať možnosť navštívenia výstavy poštových známok, exkurziu na poštu alebo navštíviť KMF v susednom meste.

Aj pri témach, ktoré by mali viesť k rozvoju *praktických zručností* a k získaniu poznatkov praktického charakteru, sa vedúci nezaobíde bez konkrétnej ukážky vlastnej práce, aj so zapojením do činnosti všetkých členov krúžku, alebo aspoň časti. Také sú napr. činnosti pri práci s katalógom, meranie rozmerov zúbkovania, úprava albumového listu, ukážkou vlastného exponátu alebo jeho časti .

Tým sme sa dostali k tretej zásade, totiž nechať konať deti, aby pochopili, aby sa naučili to, čo je pre rozvoj ich záujmovej činnosti a ďalšie filatelistické odborné vzdelanie najdôležitejšie. Aby sa ich získané vedomosti stali trvalejšími ak nie trvácnyimi. A ak to deti ešte aj dokonale prežijú, majú to na celý život.

Nesmieme zabudnúť na proporcionalitu hovoreného slova, ukážky a praktickej činnosti členov krúžku. Tu niet jednotného návodu, ani percentuálneho vyjadrenia jednotlivých substancií ako v kuchárskom recepte. Dobrý kuchár navarí chutné jedlo pridaním správneho korenia nie vážením, ale skúsenosťou, aj s ostatnými pochutinami v správnom pomere. Aj to vedúci získa a naučí sa praxou.

Medzi správne znaky dobrého krúžku patrí striedanie činnosti. V práci s deťmi je takouto primeranou činnosťou aj *hra*, ktorá má v KMF mimoriadne dôležité postavenie. Hra je síce výchovným prostriedkom, ale pri jej správnom zacielení, ak ju spojíme tvorivo s dramatikou, stane sa vyučovacou metódou. Preto by hra nemala chýbať na žiadnej schôdzke KMF. (Filatelistické PEXESO, skladačky rozstrihaných známok, uhádnutie známky z niektorých jej prvkov alebo častí a pod. Príkladom môže byť aj Súťaž o kvet Zberateľa v rovnomennom časopise).

V školskom systéme je hra preferovaná v predškolskom veku, pretože tvorí základ detskej činnosti. Hra sa však podieľa na rozvoji jednotlivých stránok osobnosti aj v neskoršom veku, ba i v dospelosti. (Môžeme sa škriepiť o tom, či aj naša „dospeláčka“ filatelia nie je viac hrou s poštovými známkami alebo vysoko odbornou činnosťou, priam vedeckou disciplínou?).

Hry úzko súvisia so záujmami a záľubami, ktoré prispievajú k rozvoju telesnej zdatnosti, pevnej vôle, stratégii myslenia a taktike, rozvíjajú sa nimi estetické vlastnosti a sklony a pod.

Každá hra odráža život spoločnosti. Hry detí a dospelých sa však od seba líšia. Deti nachádzajú v hre množstvo nových poznatkov, ňou získavajú zručnosti, návyky a množstvo estetických zážitkov. Metóda *tvorivej dramatiky* nie je dramatizáciou predloženého textu, „hranie sa na hercov“, ale je to metóda, rozvíjajúca morálne, citové a sociálne vlastnosti. Jej jadrom je praktická činnosť - zážitok - situácia, zmyslom je hravou činnosťou viesť deti k vlastnej tvorivej činnosti, pestovať ich kolektívne cítenie, schopnosť spolupracovať, naučiť sa rešpektovať jeden druhého. A tiež zároveň chápať a hodnotiť vonkajšiu skutočnosť a neustálym vytváraním nových situácií ich motivovať k pružnému riešeniu problémov, k sebaistote a k vedeniu dialógu.

Táto metóda je pomerne málo známa a málo využívaná aj v školskej praxi. Veľa učiteľov dlhodobo preferuje výklad, s ukladaním úloh a následným preverovaním. Tvorivá dramatika je však osobitne výhodná pri niektorých záujmových činnostiach, teda j v KMF. Pre deti je mimoriadne vhodná, pretože sa ňou realizuje túžba každého dieťaťa po originalite, pretože každé dieťa je obdarené spontánnosťou a fantáziou, ktorú tak môže uplatniť.

V činnosti KMF sa táto metóda môže využiť napr. pri preberaní témy o prvej známke. Príbeh Rowlanda Hilla v zájazdovom hostinci s dievčaťom, ktoré dostalo list od milého, a ktorého pozorovanie v konečnom dôsledku viedlo k zavedeniu poštových známok v Anglicku, je dostatočne známy a v krúžku si ho môžeme kedykoľvek s deťmi zahrať. Časopis *Mladý filatelista*, ktorý vychádzal pred 15 rokmi prinášal kreslené seriály Dany Stehlíkovej z histórie pošty a filatelie, ktoré sú piamym návodom na dramatizáciu deťmi. Vedúci krúžkov iste prídu aj na iné možnosti (hra na poštu, remeslá - zamestnanie poštárov a pod.) a deťom treba ponechať dostatok priestoru na vlastné nápady a tvorivosť.

Návody na niektoré filatelistické hry, zábavy a súťaže sú v závere tejto publikácie. Vedúci nájdu iste aj ďalšie obmeny uvádzaných námetov, ktorými zaujmú deti v krúžku. V súlade s vlastnými predstavami o ich vhodnosti, si vedúci KMF môžu hry upraviť, zaradiť do náplne programu každej hodiny KMF, prípadne ich potom hodnotiť celoročne v rámci súťaže. V závislosti na vekových osobitnostiach detí a na miere ich odborných znalostí možno prakticky všetky uvedené hry upraviť tak, aby spestrili formy práce v krúžku.

Poslednou metódou, ktorú v tejto časti spomenieme, je *štúdium* produktov členov KMF. Vedúci študuje poznámky detí v zošite, ktoré si členovia KMF vedú na každej schôdzke, študuje ich minixonáty, aby im mohol poradiť a usmerniť ich v ďalšej činnosti pri tvorbe exponátu na výstavu, študuje - analyzuje odborný test, napr. z krajského kola filatelistickej olympiády a pod.

Overovanie vedomostí.

Každý človek chce vedieť, aká je úspešná jeho činnosť a aký je výsledok námahy, ktorú vynaložil. Aj pedagóg sa potrebuje presvedčiť o účinnosti vlastnej práce, ktorú meria množstvom a kvalitou získaných poznatkov, vedomostí, zručností a návykov detí v KMF. Preto hovoríme o uplatňovaní tzv. *spätnej väzby*. Najjednoduchšou možnosťou jej uplatnenia je forma kladenie otázok.

Vedúci KMF položia svojim zverencom počas činnosti krúžku desiatky otázok a na stovky ďalších otázok detí dávajú odpovede. Kladenie otázok je dôležité, pretože otázky a ich odpovede sú pre členov krúžkov a všetkých mladých filatelistov vôbec, jedným zo zdrojov a spôsobov získavania informácií a poznatkov o predmete svojho záujmu - o poštovej známke a filatelii.

Na cieľavedomé kladenie otázok by preto žiadny vedúci KMF nemal zabúdať. Súčasne by však nemal byť nikdy zaskočený tým, že aj on môže dostať otázku od hociktorého člena svojho krúžku a samozrejme musí rátať s tým, že na niektoré otázky nebude schopný v okamihu a vyčerpávajúco odpovedať. V takom prípade - žiadna hanba - vo filatelii je toho veľmi veľa a nikto nie je chodiacou encyklopédiou, ani nik nenesie katalóg Michel v hlave. Preto musí vedúci vedieť zvedavcovi odpovedať aspoň formou rady, ako sa k informácii dopátrať, alebo takúto informáciu na budúcu schôdzku priniesť sám.

Je pochopiteľné, že vedúci sa pýta detí najmä vtedy, keď sám odpoveď pozná. Inokedy sa pýta aj na to, aké majú názory na ten či onen problém, ako by ho riešili. Napr. ako by usporiadali na albumový list určitý počet známok, ako usporiadajú na liste celistvosť s výstrižkom a známkami, kde umiestnia text, ktoré známky by v súbore ponechali a ktoré by vyradili, napr. preto, že nezodpovedajú námetu alebo majú iné dôvody vyradenia pre poškodenie, nevhodné pečiatkovanie a pod. Vhodné je dať deťom niekoľko poškodených známok, z ktorých majú určiť stupeň ich poškodenia a pod.

Vedúci otázkami zisťuje, aké majú deti vedomosti, aký je stupeň osvojenia prebratej problematiky, čomu sa naučili a čo si z hodiny zapamätali. Podľa toho usúdi, ako ďalej pokračovať a aký ďalší cieľ si stanoviť.

Vedúci si overuje, aká je účinnosť jeho práce, kontroluje tak osvojenie faktov, ktoré sú potrebné nielen pre začínajúceho ale pre každého filatelistu. Také sú napr. otázky, tvoriace vedomostný základ znalostí nášho hobby: Kedy bola vydaná 1. známka na svete, ktoré boli prvé česko-slovenské známky, kto bol ich autorom, ktorá bola 1. známka Slovenského štátu, aké boli priesvitky na našich známkach, ktorá známka Slovenska bola vydaná 1.1.1993, kto bol autor námetu, jej rytec a pod. Dôležité sú otázky k určaniu tlačových techník československých a slovenských známok, smerujúce k tomu, aby poznali postupnosť skvalitňovania tlačových techník od kníhtlače k oceľotlači, odlišenia hlbkotlače od ofsetu, cez základné druhy perforácie podľa ich charakteristických znakov atď.

K týmto a podobným otázkam sa vraciame neustále, lebo sú v prvom rade základným kameňom stavby o našich známkach a druhým dôvodom ustavičného opakovania je aj to, že bežná prax vedúcich KMF svedčí o vysokej obmene členstva v krúžku počas roka a takýmto cyklickým spôsobom sa sústavne vraciame k základným poznatkom, aby si ich postupne osvojila väčšina členov. Tento fakt by nemal vedúceho odradiť od jeho práce, ani ho znechutiť.

Náročnosť otázok volí vedúci KMF v závislosti od veku mladého filatelistu, od jeho špeciálneho zamerania alebo odborného záujmu. A podľa toho aj očakávame odpovede. Inú odpoveď môžeme dostať od záujemcu o známkové krajiny, inú od "obyčajného" teritorialistu.

Aj obrátene platí: od spôsobu kladenia otázok a od ich obsahu zisťujeme, o čo majú deti záujem a aká je ich doterajšia úroveň a vyspelosť.

Ak sa mladí filatelisti svojho vedúceho nepýtajú, ak nekladú žiadne otázky, potom to môže svedčiť o ich pasivite alebo nezaujme o filateliu. Málokedy by to znamenalo, že už všetko vedia. Dôvodom by však nikdy nemal byť nezaujem detí, to sa vylučuje, pretože návšteva KMF je predsa založená na ich vedomom záujme. Vtedy by sa mal vedúci zamyslieť nad takýmto stavom a spýtať sa sám seba, či deťom vôbec dáva dosť priestoru na to, aby sa sami vyjadrovali k danej problematike.

Ak sa nás deti nepýtajú, môže to mať viac príčin. Prvou môže byť hádam to, že deti, najmä mladší členovia KMF, ešte nemajú nazhromaždené dostatočné množstvo odborných poznatkov, ktoré by si kladením ďalších otázok mohli rozšíriť. Môže to byť aj pre vysoko odborný štýl vedúceho, ktorému deti nerozumejú. A samozrejme príčinou môže byť aj to, že členovia KMF jednoducho nevedia formulovať svoje otázky. A nakoniec, týmto dôvodom by mohla byť aj obava zo zahanbenia, ak by položili otázku, ktorá by mala byť samozrejماً pre svoju jednoduchosť. Obavy zo strany zosmiešnenia vedúceho by však nemali nikdy nastať.

Treba poznamenať, že na otázky najčastejšie odpovedá vedúci krúžku. Ostatne on sa aj najčastejšie pýta. Je potrebné poskytnúť všetkým deťom z krúžku možnosť pýtať sa, a to aj vzájomne medzi sebou a podobne si aj odpovedať. Pozorovaním takejto hry získava vedúci ďalšie poznatky o vyspelosti jednotlivých členov aj o celkovej úrovni svojho KMF.

Na to, ako deti v KMF naučiť pýtať sa, možno využiť didaktickú hru, v ktorej vedúci určí k danej problematike vymyslieť čo najviac otázok, ktoré si vzájomne kladú jednotlivci, dvojice alebo iné súťažiacie skupiny.

Ako príklad uvádzam možné otázky, ktoré sa viažu na prvú známku - čiernu jedno - pennyovku. To pravdepodobne nechýba v náplni žiadneho krúžku.

- Kto navrhol prvú známku sveta ?
- V ktorom roku to bolo? (Kedy vyšla 1. známka?)
- Poznáte presný dátum jej vydania?
- Ktorá krajina ako prvá začala používať poštové známky?
- Ktoré krajiny ju nasledovali?
- Akú farbu mala prvá známka?
- Akú hodnotu mala táto známka?
- Aké hodnoty mali prvé dve známky?
- Akou tlačovou technikou boli zhotovené prvé dve známky?
- Koľko známk obsahoval tlačový list prvých známk Anglicka?
- Koho predstavoval obraz na prvej známke?
- Bola táto známka strihaná alebo s perforáciou?
- Čo bolo vzorom pre zhotovenie portrétu na známke?
- Akú mala známka priesvitku?
- Aký bol význam písmen v rohoch známk?
- Prečo sa prvej známke hovorí "black penny?"

- Bol na známke uvedený názov krajiny?
- Prečo nebolo treba uvádzať názov krajiny?
- Akú ďalšiu poštovú ceninu vydali súčasne s prvou známkou?
- Ktorá tlačiareň vytlačila prvé známky ?
- Ako nazývame známky bez uvedenia krajiny a nominálu?

Tento príklad samozrejme nemôže byť ani zďaleka vyčerpávajúci a slúži iba ako vzor. Každý vedúci si ho sám určí podľa potreby na danú tematiku, rozšíri a doplní alebo vypustí to, čo považuje za vhodné podľa konkrétnej situácie. Každá téma poskytuje viac či menej možností, len ich treba využiť.

Pedagogická diagnostika.

Diagnostikovanie pedagogického procesu sa robí aj *testami*. Na rozdiel od ústneho skúšania a preverovania sa tak deje písomne. Test je teda písomná skúška. Spravidla ide o vhodné zostavený súbor otázok alebo úloh, na ktoré má skúšaný reagovať najčastejšie formou odpovedí, a to buď doplnením správnej odpovede na príslušné miesto, alebo určením správnej odpovede výberom z viacerých alternatív. Medzi možnosťami odpovedí býva najčastejšie jedna alebo môže byť aj viac možných odpovedí. V písomnej skúške často nájdeme zaradené aj úlohy, ktoré preverujú praktické zručnosti detí, napr. meranie rozmerov perforácie známok, určenie druhu zúbkovania, hľadanie známky v katalógu podľa jej katalógového čísla, roku vydania známky, hľadanie autora a rytcu známky podľa ich značiek na známke a pod. V takomto prípade musia skúšaní dostať pomôcky na vykonanie úlohy.

Testy by mali byť primerané veku členov KMF. Testy sú spravidla orientačné (nimi si vedúci KMF overuje úroveň poznatkov detí a účinnosť použitých metód). Hodnotiace testy sa vlastne používajú na súťažiach detí, kde celková úroveň znalostí sa meria dosiahnutým počtom bodov. Takéto testy sú napr. v súťažiach filatelistickej olympiády.

Najjednoduchšie sú testy *kladu a záporu*: odpovedá sa iba formou *áno - nie*, napr.: Je aerogram celina? áno - nie, Má kupón výplatnú hodnotu? áno - nie, Je celistvosťou každá celina? áno - nie, a tak podobne. Zvýšenie obťažnosti môže byť zaradením ďalšej varianty odpovede – napr. *niekedy áno – nikdy* atď. Správna odpoveď sa zakrúžkuje alebo podčiarkne, úspešnosť sa hodnotí podľa počtu dosiahnutých bodov, pritom niektoré otázky môžu byť hodnotené vyšším počtom bodov.

Niektoré testy slúžia na overenie vlastných znalostí, alebo pre zábavu. Nájdeme ich vo filatelistických časopisoch (v Mladom filatelistovi boli uverejňované pod názvom Poznaj sám seba!, v oddychovom kútiku Nitrafily ich písala Lucia a pod.) Časť otázok sa venuje základným definíciám, napr. Čo je poštová známka?, Čo je poštový hárček?, Čo udáva rozmer zúbkovania? atď. Preverovanie vedomostí môže byť priebežné, na každej schôdzke KMF, napr. nenúteným individuálnym rozhovorom s deťmi. („Tak, o čom sme minule hovorili?“) Priebežné preverovanie môže byť v každej fáze činnosti KMF, pravda po absolvovaní toho, čo sme chceli ako učivo alebo tému prebrať. (Filatelistické vedomosti a odborné zručnosti detí môžeme zisťovať aj na rôznych podujatiach ako napr. na výstavách priamo pri vystavených exponátoch, na filatelistickej olympiáde, na kongresoch mladých filatelistov a pod., kde deti aplikujú získané poznatky v praxi.)

O štruktúre pedagogického procesu.

Štruktúra pedagogického procesu má dvojaký charakter: prípravu člena krúžku - jednotlivca a celého kolektívu, KMF ako celku. Je to napríklad pri pomoci na tvorbe exponátu mladého filatelistu pri jeho príprave na výstavu alebo v individuálnej starostlivosti pri príprave na krúžkové alebo krajské kolo súťaže *filatelistická olympiáda*. Rozdielnosť v príprave jednotlivca a celej skupiny je zrejmá. Záleží od stupňa vyspelosti mladého filatelistu i od zloženia krúžku, pretože jednotlivé KMF sú veľmi rôznorodé. Je v nich napr. rozdielny pomer počtu chlapcov a dievčat, ktorí sa nakoniec výrazne vzájomne líšia aj vekom, pričom najmladší majú 7 - 8 rokov, a najstarší obyčajne okolo 15 rokov, kedy končia základnú školu. Málo býva starších mládežníkov vo veku okolo 18 rokov. (Tu treba spomenúť rozdiel v posudzovaní „mládežníckeho“ veku filatelistu, ktorý na rozdiel od občianskeho poňatia trvá do 21 rokov.) Čo je ale najpravdepodobnejšie, v krúžku bude vždy veľa začiatočníkov, nezávisle od ich veku a menej dlhoročných členov, čo potom núti vedúcich často pracovať metódou „stále a znova opakovať všetko od začiatku“.

Preto je výchovný proces v KMF zložitý dynamický jav, v ktorom vedúci musí (a aj spravidla chce) riešiť konkrétne úlohy, stanovené alebo odporúčané Zväzom slovenských filatelistov, jeho komisiou mládeže, klubom filatelistov a pod. Niektoré ciele si stanoví sám podľa vlastných požiadaviek, môže pritom rešpektovať aj pranie a želanie rodičov detí, navštevujúcich KMF, podľa osobných ambícií detí a podľa toho čo chce s deťmi dosiahnuť a s akou úrovňou práce a náplne krúžku sa uspokojí.

Sústava vedomostí, zručností a návykov, ktoré si má člen KMF osvojiť, vystupuje vo forme teoretických pojmov a pravidiel. *Teoretickými pojmami* sú napr. perforácia známok, katalóg, exponát, priesvitka, typ známky, platňová chyba, dosková značka, ocelotlač atď. *Pravidlá* sú napr. v podobe kategórií filatelickej olympiády, zaradenia mladého filatelistu do príslušnej vekovej skupiny na výstavách, určenia rozsahu exponátov a príslušného počtu albumových listov, hodnotenia mládežníckych exponátov, účasti na rôznych výstavách v závislosti od ich stupňa a dosiahnutého hodnotenia exponátu atď. Pravidlami sú aj základné dokumenty, napr. Stanovy ZSF, Výstavný poriadok, poštové tarify Slovenskej pošty a pod.

Vedomosti, zručnosti a návyky nemajú mať iba teoretickú povahu. Musia byť v súlade s praxou, v jednote s ňou a v praxi ich treba uplatňovať. Napr. teoretické zásady tvorby exponátu treba dodržať pri jeho zhotovovaní, treba dodržiavať odporúčané zásady, ako sú napr.: dbať na jednotnú úpravu albumových listov, textu a popisu v exponáte, nepoužívať na jednom liste v exponáte mladého filatelistu použité známky s nepoužitými, nerobiť výstrižky z celín, neprekrývať časti FDC iným filatelistickým materiálom, nepoužívať v exponáte suveníry, pohľadnice (ich obrazovú časť) a pod.

Súčasťou práce v KMF je aj nácvik niektorých činností deťmi. Napríklad pri preberaní témy o perforácii známok a jej jednotlivých druhoch sa nezaobídeme bez zúbkomeru a teda aj praktického merania rozmerov zúbkovania známok. Nestačí iba nadiktovať a zapísať definíciu rozmeru zúbkovania známok. Podobne musí vedúci dobre nacvičiť prácu s filatelistickou nálepkou, s podkladaním známok čiernym papierom, rysovať rámiky (pravítkom, šablónou alebo na počítači), strihať havidky a pod. Niektoré z týchto činností majú viac variant možnosti.

Aby boli takéto cvičenia, alebo časti hodín v krúžku efektívne, je potrebné mať primerané materiálne vybavenie (pravítka, nožnice, katalógy známok, albumové listy, havidky, zúbkomery), ktoré si donesú členovia krúžku alebo ich obstará podľa možností vedúci.

Ešte prednedávnom bolo vrcholom používanej techniky v KMF písanie na stroji alebo sledovanie televízie. Ani použitie zúbkomera u väčšiny zberateľov, ktorí sa uspokojia iba so základom zbierky, nie je bežné. Dnes už môžeme vidieť v exponátoch mladých filatelistov, že píšu texty na osobných počítačoch. Tento trend bude ďalej pokračovať. Všetky základné školy majú zriadené počítačové učebne a sú pripojené na internet, takže aj práca v krúžku mladých filatelistov sa ich využitím môže skvalitniť. V zahraničí je už na výstavách zriadená trieda filatelistickej literatúry, v ktorej sú exponáty - počítačové programy so zameraním na filateliu, katalógy známok sú na CD, disketách a pod. Z toho dôvodu treba činnosť v KMF obohacovať aj o tieto nové prvky a prostriedky. Do práce KMF je potrebné zavádzať aj nové progresívne formy a metódy činnosti.

Ako vidno z ponukových katalógov niektorých firiem, možno už využívať nielen UV lampy, mikroskopy, perfometre, ale aj premietat' vhodné dostupné filmy, na videokazetách sú medailóny našich tvorcov známok (napr. Martina Činovského), na videu si možno pozrieť otvorenie filatelistickej výstavy, reportáž z uvedenia niektorej novej slovenskej známky, z osláv Dňa poštovej známky v TV a pod. Počítače a internet, e-mailová pošta sú skrátka fenoménom, ktorý je realitou v školáchaj v domácnostiach.

Takéto technické prostriedky viac priblížia preberanú látku, teoretický výklad spestria obrazom a zvukom, ktoré oživí suché slovo prednášateľa. Učivo v krúžku (naše témy tak predsa možno označiť) sa tak stane zrozumiteľnejšie a filatelia prít'azlivejšia.

Podobne možno využiť niektoré filatelistické hry a kvízy, napr. filatelistické koleso šťastia, filatelistickú športku, PEXESO, modifikovanú hru „Milionár“ známu z televízie a pod.

K zvýšeniu metodickéj úrovne vedúcich prispieva aj vzájomná výmena skúseností. Organizujú ju viaceré komisie ZSF aj odborné spoločnosti. Výmena poznatkov medzi vedúcimi môže byť osobná, na aktívoch vedúcich KMF v regiónoch, alebo písomná, na základe individuálnych požiadaviek vedúcich. A s tým súvisí aj publikovanie vlastných skúseností z práce úspešných vedúcich krúžkov vo zväzovom časopise SPRAVODAJKA, v odborných časopisoch alebo v zborníkoch.

Niektoré rysy psychickej štruktúry členov KMF.

Členmi KMF sú najmä žiaci, navštevujúci základnú školu, t.j. vo veku do 15 rokov, alebo navštevujúci prvé roky stredných škôl. Vo veľmi malej miere sú členovia krúžkov z učilíšť alebo z osobitných škôl, pritom by stálo za pokus organizovanie krúžkov aj v týchto zariadeniach, napr. aj v špeciálnych zariadeniach, kde sú deti pre chorobu na lôžkach.

Deti a mládež v tomto veku majú dostatok energie, ktorý vybíjajú v množstve hier, záľub a pri realizácii najrozličnejších záujmov. Tieto záujmy trvajú niekedy veľmi krátko, pretože pozornosť detí sa preniesie na iný predmet záľuby.

Pre vedúceho KMF je preto dôležité konať tak, aby udržal aktivitu členov krúžku na tom predmete záujmu, ktorý si zvolili, teda na filateliu. Činnosť KMF je spoločenskou aktivitou.

Aktivita detí je od počiatku ovplyvnená ich výberovou činnosťou. Ďalej sa bude viesť, usmerňovať a rozvíjať pod vedením vedúceho KMF v súlade s jeho vlastnými predstavami, možnosťami a zámermi členov, ale aj KF, komisie mládeže alebo zväzu.

V prvom rade je prejavom aktivity pravidelná dochádzka do krúžku a aktívny podiel na podujatiach, ktoré KMF prostredníctvom svojho vedúceho organizuje. K ďalším prejavom aktivity bude patriť účasť detí na podujatiach materského klubu filatelistov, medzi ktoré patria

výmenné schôdzky - burzy známok, akcie s príležitostnými poštovými pečiatkami, návšteva výstav, oslavy Dňa slovenskej poštovej známky, uvedenia nových slovenských známok, vydaných Slovenskou poštou, filatelistické zájazdy a výlety a pod. Málo využívané je vytváranie vlastných tradícií, napr. výročia založenia klubu, jubileum KMF a pod.

Medzi najhodnotnejšie prejavy aktivity patrí aj zapojenie sa do filatelickej olympiády, ktorú každoročne organizuje ZSF so zameraním na významnú štátnu, spoločenskú, kultúrnu alebo športovú udalosť, alebo pri konaní významného podujatia. Nepochybne je prejavom aktivity KMF tvorba exponátov a účasť jeho členov na filatelistických výstavách doma alebo v zahraničí.

Doplňkovými prejavmi aktivity sú výtvarné a literárne súťaže, ktoré organizujú rôzne organizácie a inštitúcie so zameraním na detské návrhy poštových známok a iné témy. Často pri nich spolupracuje Slovenská pošta, Technická ústredňa pôšt, základné umelecké školy atď. Niektoré z nich, ktoré v minulosti organizovali napr. filatelisti v Detve, alebo boli organizované Kalokagatiou

- CVČ v Trnave, DOMINO CVČ Nitra, Košice, Knížnica J. Fándlyho v Trnave majú už vybudovanú tradíciu a dobrú úroveň. Niektoré návrhy Slovenská pošta využila aj na vydanie detskej poštovej známky alebo celiny. Týchto súťaží sa zúčastňujú deti z viacerých KMF na Slovensku. Nedostatkom však býva spravidla slabá informovanosť o výsledkoch.

Zaujímavá býva aj literárna súťaž, každoročne vyhlasovaná Medzinárodným úradom Svetovej poštovej únie (UPU). Jej víťazi sú odmeňovaní na medzinárodnej a celoštátnej úrovni. Informovanosť o tomto podujatí a zapojenosť detí v krúžkoch býva rôzna.

Charakteristickou črtou mladého človeka je aj záujem o všetko nové a rýchle vzplanutie pre niečo príťažlivé a zaujímavé. S tým súvisí pochopiteľne aj možná zmena orientácie z poštových známok na iný zberateľský odbor. Zmysel pre nové uplatňuje vedúci informáciami o novinkách zo sveta známok, (nezabúdať na slovenské novinky), novými trendami vo filatelii, napr. zbieranie známkových krajín, u nás aj zbieranie analogových pohľadníc, s niektorými zmenami tradičného poňatia exponátov, zmena estetických požiadaviek pri úprave albumového listu, zavedenie nových tried na výstavách, ako sú jednorámové exponáty, otvorená trieda (OPEN Class) a pod.

Typickým rysom mládeže v tomto období je aj sklon k priateľstvu. Ten treba v krúžkoch využiť pomocou pri vzájomnej výmene známok a ostatného materiálu. Členov KMF spája spoločný záujem a vzájomné porozumenie. To sa prejavuje pri ukázkach zbierok, pri niektorých zložitejších a náročných činnostiach pre začiatočníkov (napr. rysovanie, strihanie havidiiek), kde je potrebná pomoc starších a skúsenejších členov. Usmerňujúcu úlohu tu samozrejme vždy zohráva vedúci KMF.

Všeobecná charakteristika vyučovacieho procesu.

Činnosť vedúceho KMF sa do značnej miery približuje k činnosti učiteľa alebo vychovávateľa a proces, prebiehajúci v KMF sa veľmi ponáša na vyučovací proces v škole. Nemôžeme ho však presne kopírovať ani s ním stotožňovať, pretože činnosť našich KMF a všetkých záujmových krúžkov je mimoškolskou činnosťou. I tak si však dovoľím tvrdiť, že na pedagogické problémy organizovania krúžkov mladých filatelistov možno aplikovať všeobecné zásady pedagogiky a didaktiky. Preto je dobré s nimi informatívne zoznámiť aj vedúcich KMF.

Pedagogika sa zaoberá výchovou, vyučovaním a vzdelávaním. Jej súčasťou, ktorá rozpracováva teóriu vyučovania, je didaktika. Študuje zákonitosti a princípy vyučovania, jeho najúčinnnejšie metódy a organizačné formy.

Vyučovací proces v sebe zahŕňa vyučovanie (ten realizuje učiteľ, vedúci krúžku - ak ho aplikujeme na KMF) a učenie, ktorému sa podrobujú žiaci (v KMF sú to jeho členovia). Vyučovanie a učenie sú vzájomne spojené. Ich úspešnosť závisí od tvorivého, aktívneho úsilia pedagóga (je ním vlastne vedúci KMF), ale aj od žiakov, členov krúžku. Aj keď vedúcu rolu hrá v tomto procese učiteľ a vedúci KMF, ktorý je aktívnym činiteľom, druhá strana procesu, žiak, dieťa nemá v ňom pasívnu úlohu, ale jeho postavenie v ňom je prinajmenšom rovnocenné.

Hlavným obsahovým prvkom vyučovacieho procesu sú vedomosti, zručnosti a návyky. Medzi vedomosti patria vzájomné späté fakty (napr. o pošte, o poštovej známke), sústavy pojmov (perforácia, spôsoby oddeľovania, rozmer zúbkovania, typy známok, spojky a bloky známok), pravidlá a s tým súvisiaca príslušná terminológia, ktorú nájdeme v niektorých filatelistických publikáciách, napr. u nás naposledy v Katalógu PRAGA 88 a v zahraničí aj vo vydaných filatelistických encyklopédiách. (Nás vydanie takejto reprezentačnej encyklopédie alebo filatelistického slovníka ešte len čaká). Využiť možno aj príručky Filatelistických statí, vydaných ZSF alebo publikáciu Malá encyklopédia filatelie od J. Čížeka.

Zručnosti a návyky sú vedomosťami prejavujúcimi sa v praxi. Teoretické poznatky člen KMF premení na skutočnosť svojou zručnosťou a získanými návykmi za menšej či väčšej pomoci vedúceho. *Zručnosť* je spôsob činnosti založený na teoretickej a praktickej príprave. Využívame ju bežne vo filatelickej praxi a stupeň zručnosti jednotlivých členov KMF charakterizuje priamo stupeň ich vyspelosti (používanie pinzety, práca s lupou, s nálepkami a havidkami, schopnosť základnej orientácie v katalógoch známok Michel, POFIS, ZSF, Smažák a pod.)

Zručnosti súvisia s *návykmi*, ktoré sú automatizovanými zložkami uvedomelých činností. Činnosť, ktorá sa stane návykom, sa vykonáva rýchlo, ľahko, premyslene a s vynaložením najmenej námahy, ale pritom s najlepším výsledkom. Tak sa potom pracuje bez zbytočného rozptyľovania sa ďalšími nepotrebnými úkonmi a činnosťami. (Např. práca s rysovacími pomôckami, práca so zúbkomerom, zmývanie známok a ich sušenie, ukladanie známok v zásobníku, hľadanie konkrétnej známky v katalógu a pod.)

Medzi vedomosťami, zručnosťami a návykmi sú mnohostranné väzby, preto nemožno povedať, že teoretické poznatky musia vždy predchádzať praktickým činnostiam. Jednak niekedy prídu deti do krúžku s už získanými poznatkami, ktoré vedúci teoreticky doplní a vysvetlí, na druhej strane sú niekedy teoretické poznatky pre deti nad rámec ich pochopenia a porozumenia. (Ale pozor, to nie je tak vždy, niekedy nás deti prekvapia!) Vtedy sa vedúci uspokojí s informáciou alebo ukážkou bez zdôvodnenia v teoretickej rovine.

Didaktické zásady a princípy.

Dôležitú súčasť teórie vyučovania tvoria didaktické princípy vyučovania. Niektoré, napr. *aktívnosť a uvedomelosť* vyučovania sme už spomínali. Didaktické princípy sú založené na pochopení dôležitých vedomostí, zručností a návykov, na chápaní *podstaty* javov, udalostí a faktov, na odhaľovaní *príčinných súvislostí* (napr. vplyv vzácnejšieho zúbkovania na cenu známky, závislosť luminiscenčných vlastností známky od chemického zloženia papiera, príčiny zavedenia priesvitky alebo perfinov, zavedenie perforovania známok namiesto strihania, prechod od kníhtlače k ocel'otlači, ale aj návrat k ofsetovej technike tlače po používaní rotačnej ocel'otlače atď).

Každá hodina v krúžku by mala začať *objasnením* témy, ktorú vedúci naplánoval alebo informáciou o tom, čo sa bude v krúžku robiť. Dobrý vedúci sa však prejaví aj pri neočakávanom záujme detí o čosi iné, a potom musí (?) vedieť zaimprovizovať. Uvedomelosť

osvojenia učiva, témy závisí od správnej miery presvedčivosti výkladu, od miery kombinácie teoretických činností s praktickými.

Dôležitá je *názornosť* vyučovania, ktorá vychádza zo *zmyslového pozorovania* predmetov, javov a skutočností a ich obrazov. Názornosť sa opiera o doterajšie predstavy a skúsenosti, systematicky rozvíja vnímanie, pozorovanie a fantáziu detí. Preto má vedúci výklad témy usporiadať tak, aby si ju deti osvojovali bezprostredným vnímaním vecí a javov, alebo aspoň ich obrazov (napr. v katalógoch známok, vo filatelistických časopisoch, zväčšeniny reprodukcii známok, rôzne plagáty atď).

Vedúci musí pamätať na to, že dieťa najviac poznatkov získava zrakom (odtiaľ pochádza 80 % informácií), ale do činnosti je treba zapojiť aj ostatné zmyslové orgány, najmä sluch a hmat. (Aj keď deti sústavne poučame, že námky chytáme pinzetou, pri ukážke reliéfnej tlače, napr. na Valentínskej slovenskej známke so srdiečkom nám hmat nič nenahradí). Nestačí napr. hovoriť o tom, aké znaky má mať albumový list, napr. v minixonáte mladého filatelistu, ak to nedoplníme ešte konkrétnou ukážkou a najmä praktickou činnosťou.

Názornosť zabezpečujeme aj vhodným využitím náčrtkov, obrázkov a grafov. V KMF tiež môžeme sledovať televíziu, premietnuť film alebo video, prečítať vhodný článok z časopisu alebo pasáž z publikácie .

Prostriedky názornosti môžu byť prirodzené (konkrétne známky, celiny, albumové listy, lupa, zúbkomer...), grafické (obrazy známok alebo reprodukcie obrazov ako výtvarných návrhov, schémy zúbkovania, historické mapy poštových trás...) a verbálne (napr. zvukové nahrávky, historiky o niektorých známych známkach, napr. o Rozsievacke, o krádeži Merkúrov, o červenej britskej Guayane, o „chybe“ na Hradčanoch a pod.) Aj tak je však správne takéto rozprávanie doplniť, pokiaľ možno, obrazom.

Film, diafilm a video je kombináciou grafických a verbálnych prostriedkov názornosti. Pred ich premietaním vysvetlíme, aké otázky vysvetľujú, čo si majú deti všímať a čomu venovať viac pozornosti. Na záver možno deťom položiť niekoľko otázok, alebo uskutočniť besedu rozprávaním o tom, čo videli.

Zásada sústavnosti a postupnosti vyučovania je príznačná tým, že osvojovanie vedomostí a získavanie návykov a zručností prebieha u členov KMF ako premena kvantitatívnych zmien na kvalitatívne, od čiastkového pochopenia pojmov, vecí a činností k ich úplnejšiemu ovládaniu. Sústavnosťou rozumieme požiadavku, aby učivo tvorilo *systém*, osvojovaný v logickom poriadku.

Napr. vedúci KMF na začiatku roka vypracuje plán činnosti krúžku, alebo si prispôbi plán príslušnej regionálnej KM ZSF. Plán vytyčuje postupné úlohy v danom roku alebo na dlhšie časové obdobie. Vychádza od základných poznatkov, napr. od poštových známok ako predmetov zbierania k ich hlbšiemu poznaniu - k poznaniu ich výroby, ich technické parametre, použitie v poštovej prevádzke, zostavovanie zbierok, využitie v exponáte, na výstavnícku činnosť, ako predmet odborného štúdia a pod.

Alebo pri histórii poštovej známky ukáže vedúci cestu od známok strihaných po zúbkované, ďalšie spôsoby oddeľovania až po určenie druhov zúbkovania a meranie rozmeru zúbkovania, jeho vplyv na cenu známky, súčasné automatové poštové známky, vyplácanie zásielok pomocou výplatných strojov, zavádzanie cenných nálepiek APOST na poštách v Česku a pod.

Sústavnosť a postupnosť vyučovania zabezpečuje vedúci krúžku nielen plánovanou činnosťou, ale aj dodržiavaním systému výkladu učiva na každom stretnutí záujmového

útvary. Dôkladne spája nové fakty so skôr poznanými, so známymi javmi. Vyčleňuje z výkladu hlavné a podstatné javy, ktoré oddeľuje od podružných, druhoradých. Výkladovú látku preberá vedúci po častiach, aby premyslená štruktúra výkladu prispela k ľahšiemu zapamätaniu.

Zásada primeranosti vyučovania je jedna z najdôležitejších, ktorú má vedúci v práci uplatňovať. Akúkoľvek teoretickú alebo praktickú látku môže člen krúžku ovládať iba do určitého stupňa obťažnosti alebo objemu pojmov. Vyučovacie metódy a formy musia byť v súlade s vekovou vyspelosťou detí a s ich doterajšou úrovňou, znalosťami a schopnosťami. Vedúci musí byť sám schopný na základe vlastných skúseností alebo pozorovania odhadnúť, čo sú členovia KMF schopní zvládnuť.

Neprimeranosť výkladu danej látky alebo témy presiahne možnosti porozumenia mladého filatelistu. Aj preto ukladáme iba úlohy, ktoré sú deti v krúžku schopné splniť a ktoré sú pre ne primerané. (Patrí sem aj finančná náročnosť, ktorú sú schopní rodičia detí akceptovať). Primeranú a stupňovanú náročnosť však bude vedúci voliť v KMF, ktorý na začiatku svojej činnosti sa zaoberá iba najjednoduchšími prejavmi filatelie - jednoduchému zbieraniu známok a či ich vzájomnej výmene, alebo prehliadke zásobníkov detí.

Primeranosť vyučovania predpokladá dodržiavať základné pravidlá: vyžaduje postupnosť pri výklade a pri činnostiach od *známeho k neznámemu*. Preto si vedúci na začiatku overí vyspelosť jednotlivých členov KMF alebo sa ich jednoducho spýta na doterajšie výsledky a úspechy. Ďalej pri výklade postupuje od *jednoduchšieho k zložitejšiemu*, od *konkrétnych faktov a príkladov k všeobecným záverom*, od jednoduchých zovšeobecnení k zložitejším. Postupuje od ľahšieho k ťažšiemu. Napr. pri vysvetľovaní druhov zúbkovania postupujeme od súčasného a najviac používaného rámcového zúbkovania k návratu do minulosti k riadkovému a potom k hrebeňovému zúbkovaniu a až neskôr vysvetlíme združené a zmiešané zúbkovanie. (Nezabudnúť na ukážky!)

Dodržiavaním týchto princípov zaistíme trvalosť vedomostí, zručností a návykov, a to najmä vtedy, ak deti v KMF pochopia ich význam pre praktickú potrebu alebo ak ich vedúci o tom dokáže presvedčiť.

Trvalosť vedomostí ovplyvňuje orientácia na dlhodobé zapamätanie preberanej látky a vybraných faktov (čo je poštový hárček, čo je to celina, čo je celistosť...) a hlavných poučiek a zásad (ukladať v zásobníku len nepoškodené známky, vyradiť z exponátu tzv. nefunkčné celistosť, nezaraďovať filatelistické suveníry atď.)

Nakoniec je podmienkou trvalosti vedomostí, zručností a návykov sústavné opakovanie skôr preberaného učiva. K tomu je potrebné, aby vedúci KMF vedel, v čom sú nedostatky jednotlivých členov krúžku alebo naopak, aké majú ambície.

Preto sa vhodnými formami vykonáva sústavná kontrola vedomostí, napr. rozhovorom, jednoduchými filatelistickými testami, analyzujú sa individuálne rozdielnosti v príprave členov, rozvíjajú ich schopnosti sebakontroly, motivácie a to aj ukladáním individuálnych úloh.

Pretože členovia KMF sa stretávajú so svojim vedúcim v pomerne dlhom časovom intervale medzi dvoma schôdzkami, dôležité miesto v činnosti bude zaujímať aj samostatná práca detí, a to nielen v krúžku, ale aj v domácej príprave. Jej význam je o to väčší, že vedúci sa musí spoliehať na plnenie ním daných pokynov popri tých, ktoré dieťa prednostne plní pre školu. Člen KMF pritom využíva osobné vlastnosti ako *aktívnosť, tvorivosť, prirodzenú zvedavosť* a iné.

Kružky mladých filatelistov majú poväčšine rôznorodé zloženie a charakter. Preto vedúci KMF často využíva individuálny prístup k deťom. Ku každému dieťaťu pristupuje z hľadiska jeho individuálnych potrieb a na základe poznania schopností a zvláštností jednotlivca. Členovia KMF sa od seba líšia aj rýchlosťou, akou si osvojujú vedomosti a ako prenikajú pod povrch každej témy. Vedúci by preto mal tieto odlišnosti poznať aj s úrovňou psychických a poznávacích procesov dieťaťa (vnímanie, pamäť, myslenie a reč, psychických vlastností, zameranie, charakter, temperament, schopnosti).

Tak môže vedúci správne určiť príčiny úspechu aj neúspechu svojich členov, môže voliť formu individuálnej pomoci a starostlivosti a optimálne spôsoby realizácie pedagogického procesu vo filatelistickom krúžku.

Ďalšie vyučovacie metódy a ich charakteristika.

Dlhoročná prax a skúsenosti vedúcich KMF ukazujú, že úspechy v krúžku veľmi závisia od správneho využitia postupov a metód vyučovania, ktoré vedúci využíva pri osvojovaní jednotlivých tém učiva. Vyučovacie metódy sú cestou a spôsobom, akým vedúci uskutočňuje odovzdávanie vedomostí a utváranie návykov a zručností. Na každej hodine v KMF, podobne ako pri hociktorom vyučovaní, si môže vedúci vytýčiť tri hlavné didaktické, najvšeobecnejšie učebné ciele:

- dať členom KMF nové vedomosti a dosiahnuť ich úplné alebo aspoň čiastočné osvojenie,
- vypestovať návyky a zručnosti,
- upevniť vedomosti a zdokonaľiť návyky a zručnosti.

Dosiahnuť prvý cieľ vyžaduje predvšetkým použiť metódy a postupy typu *výklad, ukážka, rozhovor*. Druhý cieľ možno docieľiť *cvičením* s nutným krátkym výkladom alebo vysvetlením a tretí cieľ dosiahneme *opakovaním alebo samostatnou* prácou členov KMF doma, s využitím filatelickej literatúry, publikácií a príručiek, odborných časopisov a pod.

Úspešnosť jednej metódy závisí od jej kombinácie s ďalšími metódami. Napr. výklad najčastejšie kombinujeme s rozhovorom a ukázkou, cvičenie s ukázkou a vysvetlením. Výklad témy je nositeľom myšlienky, alebo významným prostriedkom výchovy a pôsobenia na city členov krúžku. Ústny prejav obsahuje nielen zmyslové, ale aj emocionálne informácie (intonácia hlasu, zmyslový dôraz, zníženie a zvýšenie hlasitosti, zafarbenie hlasu a pod.) Medzi hlavné druhy osobného výkladu patrí vysvetľovanie, rozprávanie a prednáška. Pri vysvetľovaní zaujímajú hlavné miesto úvahové postupy niečo vysvetliť, t.j. odpovedať na otázky typu "čo je to", "prečo", "čo majú spoločné a čo rozdielne tieto dva javy, predmety?" Vysvetlenie najčastejšie kombinujeme ukázkou postupov a činností, pravidiel, názorných pomôcok a konkrétnych predmetov. (Predložíme napr. 2 „rovnaké“ známky tlačené rôznymi tlačovými technikami, 2 známky jednej emisie s výrazne rozdielnou veľkosťou, ukážky známok Hradčian s viacerými druhmi kresby, 2 známky na rozličnom druhu papiera, ukážky filatelistických pomôcok, rozličné katalógy známok a pod.) Rozprávanie je prozaicko - popisný výklad učiva vedúceho s cieľom odovzdať fakty a závery, popis udalostí a javov. (Napri. viac rázy spomínaný príbeh R. Hilla v zájazdovom hostinci, historiky okolo objavov niektorých vzácných známok, vznik ČSR a vydanie prvých známok s obrazom Hradčian, autonómia Slovenska a známka Modrý Štefánik a pod.)

Časový rozvrh rozprávania závisí od povahy témy a zloženia poslucháčov. Jeho trvanie 20 - 30 minút je naozaj maximálne, skôr by malo byť kratšie, lebo udržať pozornosť detí na taký dlhý čas je veľmi náročné pre akokoľvek vynikajúceho prednášateľa.

Prednáška je rozvinutý osobný výklad celého radu vzájomne spätých otázok na určitú plánovanú tému. Prednáška umožňuje dôkladne vysvetliť najzložitejšie pojmy, zákonitosti a deje. Dochádza tu k bohatej kombinácii prvkov rozprávania, analýzy javov, vysvetlenia, argumentov a zovšeobecňujúcich záverov.

Jej znakmi musí byť presvedčivosť výkladu, dobrá znalosť látky, názornosť a trvalosť zapamätania. Významnou podmienkou musí byť logika a zaujímavosť prednesu, jednoduchosť a jasnosť podania. Pre svoju náročnosť na poslucháčov prednášku v činnosti KMF však obmedzujeme na minimálnu mieru. Nevyhýbame sa jej vtedy, keď sa členovia KMF môžu zúčastniť prednášky významného filatelistického odborníka v klube filatelistov, v odbornej spoločnosti a pod. Vždy však zväzíme jej dosah na mladých filatelistov, aby “vysoká škola filatelie” deti nenudila a náhodou aj neodradila od ďalšej činnosti.

Názornosť osobného výkladu dosahujeme v prvom rade konkrétnosťou učiva, témy a výraznosti jazykových prostriedkov a celého prejavu. Po druhé, správnu voľbou a využitím názorných pomôcok, ktoré premyslene kombinujeme s ústnym prejavom. Využívame skutočné druhy a typy pomôcok, ukážky albumových listov zo vzorových exponátov alebo exponátov úspešných vystavovateľov, prípadne ich reprodukcie. Ako pomôcky využívame aj schémy, napr. ukážky špecifických znakov jednotlivých druhov zúbkovania, tabuľky (napr. výskyt použitia niektorých emisií známok na poštách alebo použitie viacerých rozmerov a druhov zúbkovania niektorých klasických známok), grafy (v zahraničných časopisoch sa často uverejňujú cenové vzostupy celých ročníkov známok alebo niektorých emisií), mapy a mapky (v poštovej histórii poštových kurzov, zabratých území, známkové krajiny a pod.), plastické trojrozmerné predmety, historické predmety ako napr. poštové schránky, poštárske uniformy, historické listové váhy, poštové trúbky a pod.

Vhodným a dosť rozšíreným didaktickým postupom, ktorý zabezpečuje názornosť pri osobnom výklade, je pozorovanie. Pozorovaním na základe porovnania totožnosti a rozdielnosti získavajú členovia KMF nové poučky, pojmy a fakty. Porovnanie umožňuje nájsť známe v tom, čo deti dosiaľ nevideli a poznať nové aj v tom, čo videli mnoho razy, ale nik ich na osobitosti neupozornil. Tak napr. možno použiť na “objavovanie” známky s typmi Hradčian, prerušený chvost v slovenských služobných známkach, známky emisie „Ľudová architektúra” na rozlíšenie jednotlivých vydaní podľa druhu papiera a farebných odlišností, pozorovanie cenového záznamu známok v závislosti od výšky nákladu, napr. u tzv. viazaných hodnôt alebo pri vzácnejšom druhu a rozmere zúbkovania, zaujímavosti perforácie niektorých nových slovenských známok a pod. Spôsobom upevňovania učiva môže byť *riadený rozhovor*, ktorý môžeme používať veľmi často v každom KMF. Riadený rozhovor delíme na heuristický (podľa gréckeho - heuréka - objavil som!), rozvinutý a preverovací.

Heuristický rozhovor sa pripravuje tak, že vedúci KMF si vopred pripraví otázky, ktoré kladie deťom, aby samé na ne dávali odpovede.

Rozvinutý rozhovor je živá výmena názorov medzi členmi KMF. Vedúci im zadá otázku, okolo ktorej sa rozprúdi rozhovor, pričom sa snaží o aktívne zapojenie čo najväčšieho počtu detí do rozhovoru.

Preverovací rozhovor má za cieľ preveriť stupeň osvojenia prebraného učiva. Využíva sa napr. aj pri pohovoroch mladých filatelistov pred udelením niektorého stupňa odznaku odborných znalostí, alebo po prehliadke exponátov MF na výstavách.

Riadený rozhovor má svoj význam vtedy, ak majú členovia KMF už aspoň minimum určitých odborných znalostí a vedomostí. Vedúci musí otázky klást' v jasnej, prísnej logickej postupnosti a zabezpečovať medzi nimi vzájomné súvislosti. (Ľudovo sa hovorí “neskákať

piate cez deviate”). Aj správne určenie povahy otázok medzi nimi je dôležité, musíme si ich pripraviť vopred so zreteľom na stupeň vedomostí členov.

Zložité otázky striedame s jednoduchšími. Niektoré otázky kladieme konkrétnemu jedincovi (v tom je pedagogické majstrovstvo, vycítiť komu), ak mu chceme dať na povzbudenie možnosť kladnej odpovede.

V záujme aktivizácie myslenia celého krúžku alebo celej skupiny detí kladieme niektoré otázky aj neadresne. K aktivizácii riadeného rozhovoru je možno použiť aj dôkaz obhajoby vlastného názoru a vyvrátenia opačného stanoviska, teda vyvolanie polemiky. Napr. zdôvodnenie zaradenie konkrétnej známky, poštovej pečiatky alebo celistvosti na albumovom liste ako dokumentácie či ilustrácie, obhájenie správne zvoleného názvu exponátu mladého filatelistu, obsahu úvodného listu v exponáte a pod.

Ukážka je najhospodárnejším spôsobom vyučovania v krúžku. Domnievam sa, že aj najčastejšie využívaným. Ukážkou vytvárame u členov KMF názorný obraz predmetu. Napr. namiesto dlhého výkladu o rôznych katalógoch známok, o ich vzhľade a ich špecifikách, ukážeme konkrétne katalógy MICHEL, POFIS, TROJAN, YVERT, ZUMSTEIN a vysvetlíme dôvody ich vydávania. Ukážka zúbkomera a jeho používanie nikdy nemôže byť nahradená slovným popisom. (Popri ukážke necháme predkladané materiály „kolovať“, ale pozor – na stratu alebo poškodenie vzácnej známky zo zbierky!!!)

Aj osobná ukážka, uskutočnená vedúcim KMF, je pre členov krúžku zdrojom vedomostí a vzorom pre napodobovanie. Ukážku v KMF však môžeme nahradiť pozorovaním výsledkov práce iných filatelistov napr. na výstave poštových známok, alebo prehliadkou zbierky vedúceho, či iného člena KF, ktoré môžu priniesť rovnaký ošoh. Ak sme spokojní s ukážkou, obyčajne žiadame reprodukovať a popisovať to, čo členovia videli, aby povedali svoje dojmy, zdôverili sa so svojimi pocitmi a pod.

Pre väčšiu názornosť ukážky sa často používa spôsob pozorovania dvoch odlišných prístupov činnosti. Napr. na výstave poštových známok upozorníme na spracovanie príbuzných exponátov s motívovým a tematickým poňatím, ukážeme na správny a nesprávny prístup k využitiu analogických pohľadníc, ukážku dvoch albumových listov so symetrickým a asymetrickým uložením filatelistického materiálu, ukážku listov v exponáte s nedostatočným a nadbytočným textom a pod.

V činnosti krúžkov mladých filatelistov sa málo využíva ukážkové zamestnanie, cvičná hodina, prípadne jej videozáznam. Takto môžeme ukázať činnosť KMF a metodiku práce vedúceho pri preberaní určitej témy. Pred niekoľkými rokmi vzorovú hodinu v KMF v našom kraji s hospitáciou vedúcich ostatných KMF v kraji zabezpečil KMF Levice aj Kalokagatia - centrum voľného času v Trnave v spolupráci s KM ZSF.

Ďalšiu z metód, ktorú spomenieme, je *cvičenie*. Metódou cvičenia rozumieme niekoľkonásobné uvedomelé, stále zložitejšie opakovanie určitých postupov a činností s cieľom dosiahnutia a zdokonalenia vedomostí, zručností a návykov. Iba cvičením sa deti naučia zhotovovať výstrižky z obálok, naučia sa rysovať rámiky okolo známok a celistvostí, lepiť filatelistické nálepky, písať ručne texty, orientovať sa v katalógoch, pracovať s počítačom atď. Ihneď však zdôrazním, že sa cvičenie nesmie stať bezduchým drilom, aj keď je pravdou, že mnohonásobným cvičením a opakovaním sa niektoré činnosti zautomatizujú, ako napr. používanie pinzety.

Preto je nutnou podmienkou, aby členovia krúžku chápali zmysel cvičenia. Nemá zmysel cvičiť rysovanie rámkov okolo známok v KMF, ktorého členovia a ich vedúci sú rozhodnutí (?) nikdy nevystavovať exponáty, alebo manuálne trápiť prsty pri písaní textov pomocou šablóny tomu mladému filatelistovi, ktorý bude používať na písanie osobný počítač!

Počas priebehu cvičenia je dôležité udržiavať záujem o cvičenie, napríklad kontrolnými otázkami, pochvalou, čiastkovými odmenami balíčkovým materiálom, skartom, peknou celistvosťou, príležitostnou poštovou pečiatkou alebo cieľovou prémie (starší katalóg, ročník známok, séria známok). Cvičenie má byť pestré a má viesť k tomu, s čím sa dieťa stretá alebo môže stretnúť. Preto napr. rysujeme rámičky s rozličnými rozmermi, robíme výstrižky z celistvostí, učíme sa pripieňovať aj poštové hárčky a celistvosti, meriame rozmer zúbkovania na rôznych známkach, určujeme katalógové čísla novších aj starších poštových známok, snažíme sa určovať tlačové techniky, určovať autorov známok, roky vydania a pod.

A na záver sme si ponechali samostatné štúdium literatúry. Odporúčame ho iba pre najvyspelejších členov KMF, spravidla iba so zapožičanou literatúrou a v prípade záujmu mladého filatelistu o určitú tému, ktorá by ostatných nezaujímala. Prípadne je samostatné štúdium určené na doplnenie znalostí, keď sme základy v krúžku už prebrali.

Z vlastnej skúsenosti viem, že deti majú sotva desatinu znalostí z filatelie vtedy, keď do KMF vstupujú. Počas návštevy krúžku sa ich vedomosti, zručnosti znásobia mnohokrát. Najviac poznatkov získajú od vedúceho, avšak svoju neoceniteľnú hodnotu majú aj tie vedomosti, ktoré deti získajú vlastným samostatným odborným štúdiom.

Samostatná práca sa realizuje napr. aj pri dokončovacích prácach na exponáte pred odoslaním na výstavu. Obyčajne vedúci pripravuje a usmerňuje deti priamo v krúžku, ale všetkým sa individuálne a s rovnakou kvalitou venovať nemôže. Rozdielnosť pováh a vôbec zručností detí vyžadujú od vedúceho, aby ich po skončení práce v KMF ďalej usmernil iba radou na ďalší postup a činnosť doma a iba málokedy možno rátať s pomocou rodičov. Za tým potom nastupuje kontrola v KMF, resp. overenie na ďalšej hodine, alebo v príslušnom stanovenom termíne.

Na tomto mieste je vhodné pripomenúť nežiadúcu a stále sa opakujúcu “šturmovčinu”, ktorá sa prejavuje napr. prepracovaním exponátov pred konaním výstav a oneskoreným odosielaním exponátov organizačným výborom, “bifľovaním” sa otázok súťažiacimi pred konaním olympiády v krajskom alebo celoštátnom kole, na kongrese mladých filatelistov a pod.

Treba si uvedomiť, že plánovanie práce a jej ustavičná kontrola v priebehu celého školského roka je najlepšou metódou proti takýmto negatívnym prejavom činnosti, ktoré sú brzdou úspešnej práce v KMF.

Rozvíjanie pozitívnych vlastností filateliou.

Nemožno postaviť hierarchicky pred vedúceho KMF vlastnosti, ktoré a v akom poradí sa v práci krúžku budú rozvíjať. Ich zaradenie v tejto kapitole je iba ilustratívne, preto v činnosti rôznych KMF môžu mať rozličnú podobu a iný význam s inou úrovňou dôležitosti.

Domnievam sa, že na jednom z prvých miest, ktoré filatelia rozvíjajú, bude rozvoj *estetického vnímania* a *estetickej tvorivosti*. Estetické prvky sú v popredí nášho koníčka, súvisia napr. s vnímaním vydávaných poštových známok, so všeobecne prijatými zásadami tvorby mládežníckych exponátov a úpravy zbierok, pritom však nie sú záväznou schémou, ktorá by viedla k šablónovitosti. O tom sa možno presvedčiť na akejkoľvek výstave pri prehliadke vystavených exponátov, kde vidno rozličné usporiadanie materiálu na albumových listoch, rozličné postupy pri tvorbe exponátov, rôzne druhy popisov textu a pod.

Prijaté zásady však neobmedzujú tvorivú iniciatívu detí, ktorú im ponechávame pri voľbe spracovávanej témy, pri voľnom výbere použitého filatelistického materiálu, kde vedúci zasahuje až vtedy, keď je výber nefunkčný alebo nesprávny.

Filatelia prispieva na jednej strane k zvýšeniu odborných znalostí mladého človeka a ku skvalitneniu úrovne všeobecne - odborných vedomostí a *rozvíjaniu tých poznatkov, ktoré žiaci získali v škole*. To sa týka takmer všetkých vyučovacích predmetov, pokiaľ sa stotožňujú s predmetom zbierania: napr. zemepis a dejepis, slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda s prírodopisom, hudobná výchova aj telesná výchova a pod.

Práca v KMF poskytuje dosť príkladov pôsobenia vedúceho krúžku na emocionálnu sféru detskej osobnosti - na *čestnosť, pravdivosť, prežívanie radosti a úspechu* a iné.

Veľký význam má *vôľa, schopnosť riadiť a usmerňovať svoje správanie a konanie, prekonávať prekážky*. Veď koľko námahy dá mladému filatelistovi niekoľkonásobné prepracovanie albumového listu v exponáte alebo rozšírenie exponátu pri prechode do vyššej kategórie, úprav exponátu pri získaní nového materiálu. Koľko trpezlivosti vynaloží mladý filatelist, než konečne získa vhodnú chýbajúcu známku do série alebo do svojho exponátu! Takáto húževnatosť a vytrvalosť v práci, ktoré dieťa získa vo filatelii, sa iste uplatnia aj v bežnom živote.

Pracovitosť, koordinácia činností a dobre organizovaná práca sú nemysliteľné najmä u starších členov KMF. Mladý filatelist sa pri práci nezaobíde bez poriadkumilovnosti. Zvyšovanie náročnosti, rozsahu zberateľskej činnosti si vyžaduje udržiavať v poriadku, v čistote a s prehľadom všetky pomôcky mladého filatelistu, ako sú písacie a rysovacie potreby, lupu a zúbkomer, zásobníky so známkami, FDC a ostatné celistvosti. Tu sa v praxi prejaví rozumná miera potreby organizovanosti práce nielen vedúceho KMF ale aj jeho členov.

Nielen ako zaujímavé, ale aj ako dôležité (napr. pre dokumentáciu vlastnej činnosti alebo mládežníckej aktivity v rámci ZSF), sa môže javiť rozvíjanie vlastných tradícií krúžku, ktoré slúži ako významný zdroj motivovania jeho členov. Prehliadka vydaných materiálov, fotografií, listovanie v kronike krúžku, poukázanie na to, čo dosiahli členovia pred nami, na akých výstavách sa zúčastnili, koľko mládežníckych exponátov vytvorili a s akými výsledkami, to môže byť stimulom pre mnohých, ktorí práve s prácou v krúžku začínajú.

Príprava vedúceho na schôdzku KMF.

Vo výchovnej a vzdelávacej činnosti vedúceho krúžku je dôležitá jeho príprava na schôdzku. Bez prípravy, a to dôkladnej, nemôže rátať s úspechom v práci. Všeobecná príprava vedúceho krúžku mladých filatelistov v sebe zahŕňa predovšetkým štúdium a znalosť základných zväzových dokumentov, ako sú Stanovy ZSF, Organizačný poriadok ZSF, Výstavný poriadok a odborové poriadky pre tvorbu a hodnotenie exponátov, osobitne mládeže. Žiada sa predovšetkým znalosť tých ustanovení, ktoré sa týkajú mládeže.

Základné dokumenty, spolu so znalosťou teoretických aj praktických poznatkov pri organizovaní záujmovej činnosti, tvoria sumu odbornej prípravy.

Bezprostredná príprava vedúceho KMF na schôdzku závisí od obsahu námetu konkrétnej hodiny a náplne plánovanej schôdzky krúžku. Pri nej si vedúci KMF ujasní tému, ktorú chce v krúžku prebrať, stanoví si vyučovacie metódy, organizáciu práce a časový rozvrh, ktorý chce jednotlivým zložkám prisúdiť.

Dôležitú úlohu má aj materiálne zabezpečenie práce. Vedúci často zlyhá so svojim úmyslom, aj keď je dobre teoreticky pripravený, avšak nemá vhodné názorné pomôcky, alebo keď si ich včas nezabezpečí.

Keďže vedúci KMF je dobrovoľným výchovným pracovníkom a spravidla nie je profesionálom (a to ani pedagógom, ale ani filatelistom), nik od neho nemôže žiadať dôkladnú písomnú prípravu, na ktorú ostatne spravidla ani nemá čas. Okrem toho je vedúci

KMF často aj funkcionárom klubu alebo v ZSF s ďalšími povinnosťami. Odporúča sa však v každom prípade pripraviť sa aspoň formou osnovy, podobnej bodovému scenáru činnosti, pretože zabúdanie je normálna ľudská vlastnosť a teda oprieť sa o písomné poznámky nikomu neuškodí.

V takejto písomnej príprave si môže vedúci KMF vyznačiť predovšetkým tému, ktorú bude s deťmi preberať a cieľ, ktorý chce splniť, čomu chce deti naučiť. Napíše si zvolenú metódu a nezabudne na pomôcky, ktoré chce pri tom použiť.

Ďalej si môže vyznačiť štruktúru hodiny s prípadnými časmi (v minútach alebo v reálnom čase), formy opakovania, utvrdenia a preverovania jednotlivých tém alebo častí hodiny. Na záver si poznačí prípadné uloženie úloh na “doma” ako samostatnú prácu detí.

Dobré je uviesť jednu poznámku: robte si záznamy o tom, ktorému z detí ste čo a kedy požičali, prípadne kedy ste sa dohodli na vrátení. Prax je taká, že váš katalóg sa nemusí vrátiť sám od seba, že často budete musieť požiadať o pomoc pri vrátení vecí spolužiakov alebo učiteľa školy. A keďže obmena detí v krúžku počas školského roka môže byť dosť veľká, razom by ste sa mohli ocitnúť bez svojho podporného materiálu, ktorý vám môže poslúžiť aj v ďalších rokoch.

Ostatné časti v písomnej príprave ponechávame na samotnom vedúcom. Platí totiž: potrebné je napísať si to, čo každému osobne vyhovuje, čo je nutné pre vedúceho podľa vlastnej úvahy a presvedčenia, čo jemu pomôže v prvom rade.

Je preto pochopiteľné, že skúsený vedúci, ktorý postupuje rutinovane, má prípravu stručnejšiu, a neskúsený vedúci, ktorý s prácou s mladými začína, si ju robí podrobnejšie. A opäť uvediem, že ani tu niet jednotného receptu, pretože nakoniec bude dôležitý výsledok a predchádzajúce riadky k tomu môžu, ale nakoniec ani nemusia prispieť. To závisí od každého z nás individuálne.

... a na záver.

Dostali sme sa k čítaniu poslednej kapitoly, ktorá by mala uzatvoriť, pokiaľ mi je známe, prvý takýto pokus o odbornú prípravu vedúcich KMF a stručnú informovanosť o základoch pedagogiky v aplikácii na vzdelávanie detí a mládeže mimo školy - v krúžkoch mladých filatelistov.

Často sa tvrdí, že celá záujmová činnosť je akýmsi pokračovaním školského vzdelávania a výchovy. Domnievam sa, že je to jeden z názorov, ktorý v prípade nášho zberateľského odboru nie je celkom úplne platný, a to práve pre zvláštnosti až výnimočnosť filatelie, o ktorej sú mnohí zberatelia presvedčení. Preto by som bol nerád, aby sa kládlo znamienko rovnosti medzi školou a záujmovou činnosťou, medzi výchovou v škole a mimo nej, aj keď príbuzných znakov je dosť.

O našej nedávnej pedagogike, ešte stále však súčasnej školy, sa tiež hovorilo, že v nej prevládal duch direktívnosti, že tu vládne direktívna pedagogika, ktorá je zakódovaná priam už v génoch učiteľov základnej a strednej školy. Táto pedagogika a jej zásady sú vyjadrené predovšetkým povinnosťami žiaka a povinnosťami učiteľa. Menej často sa zdôrazňujú práva detí. Príliš často sa používa v našej škole pre žiakov spojenie: “to musíš”, “to nesmieš”, „to je zakázané“. Nebráňme sa tvorivej atmosfére a pracovnému ruchu, ktorý zdanlivo narúša disciplínu.

Preto odporúčame, aby sa pri organizovaní záujmovej činnosti preferovali výberové činnosti detí, aby deti za aktívneho usmerňovania a pod dohľadom vedúceho KMF robili a rozvíjali to, čo ich zaujíma, aby sa zdokonaľovali v tom, čo ich teší a čo im prináša radosť.

Nepochybne potom aj výsledky ich túžob, záľub, sklonov a talentu prinesú radosť a uspokojenie nielen im samým, ale aj ich rodičom a nám všetkým.

Mechanické prenášanie teoretických poznatkov a spôsobov zaužívaných pri vyučovaní do praxe mimoškolskej výchovy by potlačilo a celkom odstránilo z vyučovania a tej časti výchovy, ktoré sa uskutočňujú vo voľnom čase, také aspekty, ako je osobné uspokojenie, prežívanie spokojnosti a radosť z činnosti, čo by tiež znamenalo oslabenie spontánnej detskej aktivity, ich tvorivosti, iniciatívy a túžby po samostatnosti. Preto sa očakáva, že vedúci krúžku tieto poznatky z publikácie tvorivo aplikuje pri práci vo svojom krúžku podľa svojich možností a schopností. V tomto smere tu nie sú žiadne príkazy ani mechanické návody.

K podporeniu dobrovoľnej záujmovej činnosti vo voľnom čase, ktorá by prispela k rozvoju tvorivosti, samostatnosti, myslenia aj manuálnej zručnosti detí, môže prispieť aj vedúci KMF. Ale iba vtedy, ak bude odborne pripravený. A prvým krokom pomoci vedúcemu je táto skromná knižôčka.

Načrtol som niekoľko rád pre vedúceho a KMF. Nie sú príkazom ani normou, ktorou sa musia kluby a ich vedúci krúžkov riadiť. Môžu byť len a len odporúčaním a usmernením, ktoré môže pomôcť tým, ktorí si nevedia niekedy rady. Ak sa týchto pár strán stane pomôckou, z ktorej sa niekto v niečom poučí, budem rád. A rovnako rád budem aj tomu, ak niekto prispeje svojou radou a pripomienkou k zlepšeniu práce KMF aj inou formou. Vyššie uvedené riadky boli napísané aj preto, aby vyvrátili niekedy sa vyskytujúci názor, že KMF v klube môže viesť iba profesionálny učiteľ. To nie je pravda, pretože dobre pracujúce krúžky dokážu viesť i príslušníci iných profesií.

Tieto kapitoly chceli prispieť k tomu, čo stojí pred nami, pred našim ZSF v jeho programe práce ako ďalej s mládežníckou filateliou. Tu je jedna z možností, ako skvalitniť jednu oblasť, ktorou je zvýšenie odbornosti vedúceho krúžku mladých filatelistov a tým celkové skvalitnenie činnosti KMF.

PRÍLOHY

Filatelistické hry v činnosti KMF.

1. Každý účastník hry dostane použitú obálku a musí povedať, či sú všetky jej prvky správne a či zodpovedajú poštovým predpisom. (Adresa, PSČ, výška poštovného)
2. Kto najlepšie vystrihne známky z obálky vo vzdialenosti 1 cm od ich zúbkovania. (Bez pravítka)
3. Vedúci dá deťom obálku s vyznačeným "T", teda so zaťaženým doplatným. Úlohou je určiť správnu výšku poštových poplatkov.
4. Vedúci ukáže deťom logo Slovenskej pošty. Po chvíli ho zakryje a vyzve deti na jeho nakreslenie spamäti.
5. Väčšina poštových správ má ako symbol poštovú trúbku. Vedúci deťom ukáže jej zväčšený nákres. Potom vyzve deti, aby čo najvernejšie nakreslili jej podobu.
6. Položíme na stôl rozličný filatelistický materiál označený číslami. Kto si zapamätá čísla zásielok so správne nalepenými známkami?
7. Na stole sú pohľadnice a listy ofrankované ako obyčajné zásielky, doporučené a náhle. Niektoré nie sú správne vyfrankované. Kto ich nájde?
8. Vedúci položí na stôl rôzne veľkosti obálok a pohľadnice, ktoré sú bez známok. Žiaci majú určiť, aké známky by použili na ich vyplatenie. Na miesto známok možno položiť pripravené známky alebo výstrižky.
9. Vedúci položí na stôl niekoľko použitých známok a požiada deti, aby ich roztriedili podľa dokonalosti tlače, zúbkovania alebo pečiatkovania. (Ide o centrovanie známok, posuny perforácie, tlače farieb, nečisté zúbkovanie a pod.)
10. Súťažiaci majú usporiadať dané známky od najjemnejšieho po najväčšie zúbkovanie.
11. Vedúci položí na stôl väčší počet známok rôznych hodnôt. Deti z nich majú zostaviť hodnoty pre pohľadnicu, obyčajný list, doporučenú zásielku a pod.
12. Na stole je niekoľko pečiatkovaných známok. Deti ich majú zoradiť podľa kvality pečiatkovania. (Čistota, čitateľnosť pečiatky)
13. Kto najlepšie nakreslí iba chvíľu pozorovanú pečiatku s dátumom a so všetkými ostatnými jej základnými prvkami?
14. Kto zo zlomku dátumu na pečiatke najlepšie doplní jeho celok?
15. Kto najlepšie určí celý názov pošty z málo čitateľnej pečiatky?
16. Kto určí názov pošty z pečiatky, kde vidno len PSČ?
17. Každý člen krúžku má mincu, ktorá predstavuje pečiatku. Položí ju na list so známkou (alebo s dvojicou známky, so štvorblokom) tak, aby predstavovala správnu polohu dennej poštovej pečiatky.
18. Členovia KMF majú z predložených známok zostaviť poradie podľa abecedy a tém - atletika, futbal, hádzaná, ..., kozmos, ..., zoológia, alebo podľa štátov - Albánsko, Bulharsko, Cyprus, Dánsko, ..., Slovensko, Tunis, ..., Zaire.
19. Vedúci položí na stôl niekoľko známok, z ktorých len niektoré sú vytlačené ocel'otlačou. Tieto známky treba oddeliť od ostatných.

20. Detto, ale oddeliť kníhtlačové známky.
21. V hromádke sú známky, vytlačené oceľotlačou, kníhtlačou, ofsetom. Známky treba rozdeliť na skupiny podľa techniky tlače
22. Medzi známkami sú rôzne druhy: výplatné, doplatné, letecké atď. Deti ich majú rozdeliť a pomenovať príslušné druhy.
23. Koľko razy prešla daná známka tlačiarenským strojom? (Zaradíme sem jednofarebné a viacfarebné známky.)
24. Ktorého historického obdobia sa týka predložená slovenská známka?
25. Kto navrhol a kto bol rytec predloženej známky? (Použiť lupu.)
26. Účastníci hry si istý čas prezerajú známky, vyložené v zásobníku alebo na stole. Kto vymenuje najviac štátov, z ktorých známky pochádzajú? Ktoré známky pochádzajú z krajín od Slovenska na sever, na juh a pod? Ktoré sú k nám najbližšie, ktoré najďalej? Ukážte tieto krajiny na mape.
27. Vedúci ukáže známku, napr. na 2 - 3 minúty. Požiada, aby deti napísali niektoré jej prvky, ktoré si všimli a ktoré sú pre ňu charakteristické.
28. Ktoré vlastné mená môžeš uviesť, ak si pozeráš danú známku? (Např. Nitra - Svätopluk, Ružomberok - A. Hlinka, Liptovský Mikuláš - Jánošík, Trnava - A. Bernolák.)
29. Aké historické udalosti pripomína daná známka?
30. Vedúci predloží niekoľko známok tematicky spojených s našimi dejinami. Deti ich zostavia podľa časovej následnosti. Např. Cyril a Metod, Štúr, Murgaš, Hlinka, Dubček, R. Schuster atď.
31. Vedúci dá súťažiacim celistvosti a požiada, aby z pečiatok určili mestá, odkiaľ pochádzajú. Boli tieto mestá na známkach? Povedzte o každom meste 2 alebo 3 vety!
32. Vedúci predloží deťom známky s rôznou tematikou. Každý si vyberie známku, ktorá sa mu páči a zdôvodní výber. Vedúci určí, kto najlepšie predniesol svoj názor.
33. Vedúci položí na stôl tabuľky: ZEMEPIS, DEJEPIS, ŠPORT, PRÍRODA, KOZMOS a pod. Deti z hŕby známok vyberú tie, ktoré sa hodia do daných skupín.
34. Pre aký motív alebo námetovú zbierku by si vybral danú známku?
35. Ktoré z vyložených známok by si použil do tematickej zbierky "Ľudová kultúra", "Bratislava a jej dejiny", "Olympijské hry" a pod.?
36. Na stole leží niekoľko známok s portrétmi slávnych osobností. Každý súťažiaci má niekoľko lístkov, na ktoré napíše mená osôb zo známok, prípadne aj čo o nich vie. Lístky položia vedľa známok a podpíšu sa. Kto odpovedal najúplnejšie, najsprávnejšie?
37. K predloženej známke s portrétom významnej osobnosti treba doplniť hlavné životopisné údaje.
38. Vedúci má pripravené známky k určitej téme. Ku každej známke povie niečo, čo charakterizuje danú osobu alebo udalosť. Účastníci hry majú určiť, o akú známku ide. (Např. Učiteľ národov – J. A. Komenský, Veľkomoravská ríša - Svätopluk a pod.)
39. Vedúci vysloví vetu skladajúcu sa z určitých výrazov, ktoré môžu naznačiť, o akú známku ide. Např. Martin Benka a Peter Bohúň maľovali nádherné obrazy. Urč tieto známky, vydané v Československu alebo na Slovensku. (Použiť katalóg)

40. Súťažiaci majú zoradiť niekoľko známok podľa klimatických pásiem od najteplejšieho po najchladnejšie.
41. Vedúci vyloží viacero známok z rôznych kontinentov, ktoré označí číslami 1 až 5. Deti po prehliadke známok napíšu čísla kontinentov k jednotlivým známkam aj s názvami svetadielov.
42. Každý účastník hry si zvolí názov krajiny, uvedený na známkach. Vedúci určí svetovú stranu a súťažiaci sa stavajú do radu podľa vzdialenosti týchto krajín v príslušnom smere.
43. Ktorá z predložených známok bola vydaná samostatne a ktorá v sérii?
44. Je medzi vyloženými známkami niektorá úplná séria?
45. Ako vyzerá tá známka, ktorá chýba do série?
46. Ktorá z vystavených známok vyšla najskôr, ktorá naposledy?
47. Ktorá z vystavených známok platila najdlhšie, ktorá najkratšie?
48. Vedúci zakryje známku slabo presvitajúcim papierom. Kto prvý uhádne, aká známka je pod papierom?
49. Vedúci uloží 4,5,6 alebo 9 známok do štvorca alebo trojuholníka. Zakryje ich a potom na určitý čas odhalí. Deti majú nakresliť na papier zostavu známok tak, ako si ju zapamätali.
50. Vedúci má zakrytých niekoľko známok, každú zvlášť. Vždy na okamih jednu odkryje. Kto si všimol čo je na známke, koľko detailov?
51. Dostatočne veľkú známku, napr. z emisie umenia, prikryjeme papierom, na ktorom sú ľubovoľne veľké otvory. Súťažiaci majú určiť z viditeľných detailov danú známku. Možno pomáhať tak, že papier niekoľkokrát presúvame.
52. Na známke je zakrytá jej nominálna hodnota. Kto ju správne určí?
53. Vedúci ukáže iba okraj známky s nominálnou hodnotou tak, aby zo známky videli deti iba pásik široký 1 - 2 mm. Deti hádajú, aká je to známka.
54. Uložíme do radu 10 známok tak, že každá zakrýva polovicu predošlej. Kto správne uhádne všetky známky v danom poradí? Kto správne určí, čo je na zakrytých častiach?
55. Vedúci dá každému účastníkovi hry odstrižok použitej známky, napr. jej pravú polovicu. Kto z kôpky odstrižkov známok nájde najskôr chýbajúcu časť?
56. Účastníci dostanú "známku" zlepenú z dvoch alebo viac častí. Každý uvedie údaje o všetkých známkach, z ktorých sa jeho celok skladá.
57. Členovia KMF dostanú známky, rozstrihané na niekoľko dielov. Kto ich najskôr zostaví do celku?
58. Známkové ležia na stole obrátene, obrazovou časťou nadol. Každý si vyberie jednu a určí rok vydania, rytca danej známky a pod.
59. Podobne ako v predchádzajúcom prípade určíme tlačovú techniku, druh zúbkovania atď.
60. Kto nájde najviac poškodení na danej známke? (Použiť lupu, pinzetu.)
61. Členovia krúžku majú odlepiť z výstrižkov opečiatkované známky a zachovať zaujímavé výstrižky.
62. Zo skartu balíkových sprievodiek treba zostaviť skupiny, napr. podľa druhu výplatných známok, balíkových nálepiek, uhradenia poplatkov výplatným strojom a pod.

63. Vedúci zakryje hodnoty niekoľkých známok a požiada ich, aby ich zoradili od najnižšej po najvyššiu nominálnu hodnotu.
64. Čiernobiele reprodukcie známok popisujú súťažiaci tak, aké sú ich farby v originále. Napr. Dubnica - modrá, strieborná, Cyril a Metod 8 Sk - zelená, modrá a pod.
65. Známkové ležia obrátene. Súťažiaci ich postupne odkrývajú a uvádzajú údaje o celej sérii.
66. Známkové jednej série ležia obrátene. Súťažiaci odkryje jednu známku a povie, čo je na ostatných známkach.
67. Na stole je niekoľko známok série. Súťažiaci určia, aké chýbajú nominálne hodnoty ostatných známok.
68. Vedúci určí napr. písmeno L. Potom ukáže známku s tatranským motívom a deti majú určiť čo najviac tematických súvislostí s danou známku, začínajúcich týmto písmenom. Napr. Lomnický štít, lanovka, lavína, lyže. Súťažiaci píšú slová na lístok, kto najviac, vyhráva.
69. Ktoré známky, položené na stole určujú významné osobnosti určitých odborov? Napr. rádio – Murgaš, Marconi, Popov, zimné športy - Nepela, hokejová reprezentácia ČSSR, Slovenska, politika - Dubček, Husák, Svoboda atď.
70. Ktoré známky hovoria o určitej udalosti, o ktorej sme hovorili v KMF? Vyberte tieto známky!
71. Kedy žili a kde pôsobili osobnosti, ktoré vidno na predložených známkach?
72. Ukáž známky, ktoré boli vydané k pamätným historickým udalostiam a výročiam?
73. Zostav známky zhodne s historickou chronológiou udalostí, ktoré pripomínajú.
74. Ktoré z predložených známok súvisia s I. alebo II. svetovou vojnou?
75. Ktorá z uvedených známok bola vydaná ako prvá po I. svetovej vojne, po II. svetovej vojne, po menovej reforme r. 1953, po zániku I. ČSR, po vzniku samostatného Slovenska atď.
76. Ktorá z týchto známok má najmenšie katalógové číslo? Zorad' ostatné známky podľa poradia v katalógu!
77. Ktoré známky zobrazujú umelecké diela našich maliarov?
78. Detto, uviesť však zahraničných umelcov.
79. Na ktorých slovenských známkach boli zobrazení spisovatelia, básnici, maliari...
80. Ktoré krajiny vydali na svojich známkach diela našich umelcov, ktoré krajiny zobrazili osobnosti našich dejín a pod.?
81. Deti majú určiť miesta historických bojov, ktoré súvisia s predloženými známkami, napr. Banská Bystrica - SNP, Dukla - II. svetová vojna a pod.
82. Súťažiaci sa niekoľkými vetami vyjadria o predloženej známke, napr. L. Štúr - bol významný literárny vedec, poslanec Uhorského snemu, bojovník za práva Slovákov, kodifikátor spisovnej slovenčiny a pod.
83. Z obrázkov známok deti vyčítajú, ako sa zmenili uniformy vojakov.
84. Určte vojenské hodnosti zobrazených osobností na známkach.
85. Čo všetko môžete povedať o známkach, na ktorých sú zobrazené naše kroje?

86. Uved'te mená slávnych maliarov, ktorých reprodukcie sú na známkach!
87. Ktorá zo zobrazených osobností je tvojím vzorom. Prečo?
88. Vybrať ľubovoľnú obrátenú známku a k nej vybrať jednu z ležiacich kartičiek, na ktorých sú napísané určité charakteristické údaje o obsahu známok. Oboznámiť sa s nimi. Možno použiť aj kartičky z FDC.
89. Členovia dvoch skupín informujú opačnú stranu o tom, akú majú známku. Úlohou súperov je určiť, akú majú známku.
90. Vedúci má pred sebou určitú známku. Postupne uvádza vždy jeden údaj a deti určujú, ktorá je to známka. Napr. nominále 8 Sk, rytec M. Činovský, vydanie 1.1.1993 atď.
91. Vedúci udá rok vydania známky. Deti sa majú zorientovať, kto z nich má známku z daného obdobia, upovedomia o tom zdvihnutím známky.
92. Účastníci sedia v kruhu a držia známky, ktoré dostali. Hovoria o obsahu ilustrácie v obraze. Odpovedajú tí, ktorí vyčerpali znalosti o svojej známke.
93. Vedúci začne rozprávanie ľubovoľného obsahu a vkladá do neho údaje a výrazy, charakteristické pre konkrétnu známku. Deti ju majú určiť. („Bol som v meste, nad ním je hrad, tečie tam Váh, erb mesta je baránok so zástavou... Trenčín).
94. Hráči sedia v kruhu. Vedúci má pripravených 5 - 6 známok s obrazmi zvierat. Vyzve deti, aby predviedli, aké zvuky dané zviera vydáva.
95. Obdoba predošlej hry - vedúci má pripravené známky s obrazmi rýb, vtákov, domácich zvierat a pod. Povie vždy jedno zo slov: voda, zem, vzduch, sneh. Deti povedia, ktoré zviera žije v danom prostredí, ak bolo zobrazené na známke.
96. Filatelistické PEXESO.
97. „Kimova hra“ – vedúci ukáže 8 –12 známok, príp. ich fotokópie (rôzne námety, rôzne zn. krajiny, zvieratá, športy, osobnosti ...) Deti pozorujú známky 1 min. Potom sa zakryjú a odpovedajú ústne (písomne) na otázky, napr. :Koľko zn. si videl?, Čo bolo na 1., poslednej známke? Aké zvieratá (športy, osobnosti...) si videl? Z ktorých svetadielov boli známky? Aký bol najmenší – najväčší nominál známok?...
98. Vedúci si pripraví na hárok papiera, alebo stiahne z internetu (www.pofis.sk) 10 – 20 známok. Na výplatných napr. zatrie fixkou (opravným lakom) názov mesta (nominál, erb...). Deti majú určiť mesto (nominál, erb...), roztriediť na krajské mestá a ostatné, zoradiť podľa nominálu, od západu na východ a pod. Alternatívy: určiť osobnosť na známke, stručne charakterizovať, určiť maliara obrazu, určiť rodové a druhové meno živočicha, určiť akej športovej udalosti bola vydaná známka...
99. Vymyslíte si vlastné hry alebo inovácie uvedených. Uvidíte, aké nápady deti majú.

Nájdí 10 rozdielov medzi oboma známkami

Ročný plán práce KMF - N á p l ň

IX.

1. Plán práce, poučenie o bezpečnosti a hygiene pri práci, registrácia KMF
2. Základné filatelistické pojmy, poštová známka, celina, celistvosť
3. Zásobník a album, albumový list – ich používanie

X.

4. Pomôcky filatelistu, lupa, pinzeta
5. História poštovníctva, I. známka
6. Rozdelenie známok (výplatné, doplatné, príležitostné...)
7. Výplatná hodnota známok, FDC

XI.

8. Katalógy známok, najdrahšie a vzácne známky
9. Hradčany, odlepovanie a sušenie známok
10. Úprava albumového listu, úhrada poštovného
11. Papier poštových známok, poštové hárčeky, spojky a bloky

XII.

12. Priesvitky, perfiny, kupóny
13. Známkové pole, PL a TL, značky na okrajoch
14. Zúbkovanie známok, čísla a číslice na známkach, zúbkomer
15. Zimný výlet

I.

16. Známkové krajiny, názvy štátov na známkach
17. Grafický návrh známky, naši tvorcovia známok
18. Tlač známok, tlačové techniky, Deň poštovej známky
19. Zaujímavosti na známkach, doskové chyby, typy

II.

20. Zbierky známok a ich delenie
21. Zberateľský plán, príprava minieponátu
22. Pečiatky denné a príležitostné, príprava výstavky

23. Odtlačky výplatných strojov a ich miesto v exponáte

III.

24. Skart, R nálepky, letecké smerovky

25. Filatelistické časopisy, literatúra, charakteristika čsl.známok 1918-39

26. Filatelistická olympiáda, krúžkové kolo

27. Poštové známky Protektorátu a Slovenského štátu 1939 - 45

IV.

28. Výstavy známok v Československu

29. Známková tvorba 1945-53-60

30. Námetová filatelia, motívová filatelia, príprava výstavky

31. Známková tvorba 1960-1992

V.

32. Slovenské známky a celiny od r. 1993

33. Filatelistická olympiáda, krajské kolo

34. Pohovor s uchádzačmi OÖZ III. st.

35. Filatelistická výstavka

VI.

36. Zhodnotenie celoročnej práce, vyhodnotenie aktivity

37. Filatelistický výlet (výstava)

VII. Letný tábor mladých filatelistov

Opakovanie a preverovanie vedomostí – pravidelne na každej schôdzke, mesačne test s hodnotením aktivity, dochádzky a pod. v rámci celoročnej súťaže.

Na každej schôdzke využívať pomôcky - albumy, katalógy, zúbkomer a zaraďovať filatelistické hry, kvízy a zábavy.

LITERATÚRA

- Vladimír Jůva: Úvod do pedagogiky, SPN Praha, 1984
- Ján Velikanič: Výskumné metódy v pedagogike a pedagogicko-psychologická diagnostika, UK Bratislava, 1970
- Ján Velikanič a kol.: Pedagogika, SPN Bratislava, 1978
- Kolektív: Vojenská pedagogika, NV Praha, 1975
- Josef Šolc: Filatelista, Smena, Bratislava, 1985
- Peter Sekanina: Filatelista - pre žiakov 3. – 8. ročníka ZŠ, Smena, Bratislava 1984
- Dana Kollárová: Hra - tvorivá dramatika - škola. In: Informačný bulletin prakticko-odborného seminára Tvorivá dramatika vo výchovno - vzdelávacom procese, vydaným Školskou správou v Trnave, 1996
- Jitka Fenclová: Didaktické myšlení a jednání učitele fyziky, SPN Praha, 1984
a iné (časopisy, zborníky, state, spravodajcovia).